

Utjecaj međunarodne mobilnosti studenata na razvoj njihove karijere

---

Markovska, Aleksandra

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:589391>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija

Preddiplomski sveučilišni studij

ALEKSANDRA MARKOVSKA

**Utjecaj međunarodne mobilnosti studenata na razvoj njihove
karijere**

**The influence of international mobility on the future career
development of students**

Završni rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija

Preddiplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu

Studijski smjer: Menadžment u hotelijerstvu

**Utjecaj međunarne mobilnosti studenata na razvoj njihove
karijere**

**The influence of international mobility on the future career
development of students**

Završni rad

Kolegij:

Menadžerske vještine

Student:

Aleksandra Markovska

Mentor:

prof. dr. sc. **Kristina
ČRNJAR**

Matični broj:

25443PO/20

Opatija, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA

FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU

FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT

OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI RADA

Aleksandra Markovska

(ime i prezime studenta)

25443PO/20

(matični broj studenta)

Utjecaj međunarne mobilnosti studenata narazvoj njihove karijere

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 23.6.2024.

Potpis studenta

Sažetak

Međunarodna mobilnost studenata postala je sve značajnija, omogućujući mladima stjecanje neophodna znanja i vještine za brže uključivanje na tržište rada. Predmet ovog rada je istraživanje utjecaja međunarodne mobilnosti na razvoj karijere studenata, s posebnim naglaskom na identifikaciju motiva za sudjelovanje, prepreka koje sprječavaju sudjelovanje, te percepciju studenata o učincima mobilnosti na njihove kompetencije i buduće zapošljavanje. Cilj istraživanja je pružiti dublji uvid u koristi i izazove koje međunarodna mobilnost predstavlja za studente. Prema tome, provedeno je istraživanje pomoću anketiranja studenata različitih studijskih programa i nacionalnosti, uključujući Hrvatsku, Srbiju, Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju i Crnu Goru. Korištene su kvantitativne i kvalitativne metode za prikupljanje podataka, omogućujući sveobuhvatnu analizu percepcija i iskustava studenata. Rezultati su pokazali da sudjelovanje u programima mobilnosti, poput Erasmus-a, značajno doprinosi razvoju različitih kompetencija, uključujući jezične vještine, interkulturalnu osjetljivost i prilagodljivost. Studenti koji sudjeluju u međunarodnoj mobilnosti često pokazuju veću samostalnost i bolje snalaženje u multikulturalnim okruženjima, što su ključne prednosti na globalnom tržištu rada. Osim pozitivnih učinaka, istraživanje je identificiralo i niz prepreka koje studenti susreću prilikom sudjelovanja u međunarodnim programima. U konačnici, rezultati ovog istraživanja naglašavaju ključnu ulogu međunarodne mobilnosti u osobnom i profesionalnom razvoju studenata. Iako postoje značajne prepreke koje treba prevladati, koristi od sudjelovanja u međunarodnim programima mobilnosti su višestruke i uključuju poboljšanje zapošljivosti, razvoj ključnih kompetencija i stvaranje mreže međunarodnih kontakata. Kako bi se maksimizirao potencijal međunarodne mobilnosti, potrebno je unaprijediti podršku studentima kroz bolje financijske potpore, pojednostavljenje administrativnih postupaka i osiguranje priznavanja stečenih ECTS bodova.

Ključne riječi: međunarodna mobilnost; studenti; motivacija; kompetencije; zapošljavanje.

Sadržaj

Uvod	1
1.Pojmovno određenje međunarodna mobilnost studenata	4
1.1. Definicija i oblici međunarodne mobilnosti studenata	4
1.2. Različiti oblici međunarodne mobilnosti studenata u EU i svijetu.....	6
2. Proces razvoja kompetencija i karijere studenata u međunarodnom okruženju	9
2.1. Osobni razvoj i stjecanja kompetencija za potrebe tržišta rada u budućnosti.....	9
2.2. Utjecaj međunarodne mobilnosti na razvoj kompetencija studenata.....	11
2.3. Izazovi i prepreke u razvoju karijere i međunarodnoj mobilnosti studenata	13
3. Istraživanje utjecaja međunarodne mobilnosti na stjecanje kompetencija i razvoj karijere studenata	16
3.1. Instrument i metodologija istraživanja.....	16
3.2. Prezentacija i interpretacija rezultata istraživanja.....	19
Zaključak	33
Bibliografija.....	35
Popis ilustracija	39
Prilozi	40

Uvod

Međunarodna mobilnost studenata poprima sve veću važnost u nastojanju da studenti steknu znanja i vještine koje će im biti neophodne, kako bi se u što kraćem roku uključili na tržište rada. U današnjem globaliziranom društvu, međunarodna mobilnost studenata postaje sve značajniji fenomen u kontekstu razvoja karijere mladih ljudi. Ovaj trend nije samo rezultat tehnološkog napretka i lakše dostupne komunikacije, već je posljedica sve veće potrebe za internacionalnim iskustvom u obrazovanju i profesionalnom razvoju. Međunarodna mobilnost studenata obuhvaća različite oblike, uključujući sljedeće: studentske razmjene, prakse u inozemstvu, volontiranje i upis na strane sveučilišne programe. Unatoč sve većoj popularnosti različitih programa mobilnosti, među kojima je najpoznatiji Erasmus, još uvijek postoji značajan broj studenata koji se u takve programe ne uključuju. Visoke obrazovne škole širom svijeta daju iznimnu važnost razmjeni studenata kao i postojani rast da se studenti odluče na taj korak. Programi za razmjenu studenata imaju mogućnost ponuditi pojedincu osobno iskustvo, ali i pripremu za akademski i profesionalni razvoj. Razmjena omogućuje studentima unapređivanje vještina i razvoj sposobnosti, kao što su jezik i raspoznavanje različitih kultura.

Brojna istraživanja navode da zapadne ekonomije sve više traže studente na razmjeni, ne samo da ih zaposle već i kako bi nakon završetka fakulteta ostali u toj zemlji raditi. Analizom tržišta rada u Europskoj uniji, dolazi se do saznanja da postoji veliki nedostatak kvalificiranih ljudskih potencijala te da postoji izrazito visoka stopa nezaposlenih mladih ljudi. Iako je broj mladih koji sudjeluju u raznim obrazovnim programima relativno velik, oni ne stječu dovoljno brzo vještine za brz ulazak na tržište rada. Kako bi se potaknula mobilnost studenata, osiguralo stjecanje novih znanja i vještina za buduće poslove te stjecanje međunarodnog iskustva, pokrenuti su različiti programi stipendiranja i mobilnosti u Europskoj uniji i šire. Mobilnost je važna za profesionalni razvoj studenata, akademski uspjeh i jačanje njihove empatije za međunarodne suradnje. Međunarodni studenti mogu doprinijeti kratkoročnim i dugoročnim koristima instituciji i zemlji. Studiranje u inozemstvu omogućuje pojedincima stjecanje niza vještina, uključujući znanje stranih jezika koje poslodavci posebno cijene. Osim akademskog napredovanja, Erasmus utječe na sposobnost pojedinca da prihvati različite perspektive i kulture.

Predmet ovog rada je istraživanje utjecaja međunarodne mobilnosti studenata na razvoj njihove karijere. Analizirat će se kako iskustvo studiranja ili rada u inozemstvu može oblikovati kompetencije, vještine i osobni razvoj studenata te kako to utječe na njihovu sposobnost zapošljavanja i napredovanja u karijeri. Također će se razmotriti i kako

međunarodna mobilnost može doprinijeti stvaranju mreže kontakata, otvaranju novih poslovnih prilika i razvoju interkulturalne osjetljivosti, što su sve ključni čimbenici u suvremenom i globalnom tržištu rada. Kroz analizu relevantne literature, istraživanja i studija slučaja, ovaj rad će pružiti uvid u različite aspekte utjecaja međunarodne mobilnosti na razvoj karijere studenata. Nastojat će se identificirati ključni faktori koji doprinose uspješnom integriranju međunarodnog iskustva u karijerne puteve mladih ljudi te predložiti smjernice za poboljšanje podrške i prilika za međunarodnu mobilnost u obrazovnom sustavu i poslovnom sektoru. Time student postaje samopouzdan, samostalan te kulturološki osviješten.

Kroz sve navedeno, cilj ovog istraživanja je pružiti dublji uvid u važnost međunarodne mobilnosti studenata, u kontekstu njihovog osobnog i profesionalnog razvoja te istaknuti ključne koristi i izazove koje ona nosi sa sobom.

Rad je nastao korištenjem više različitih metoda istraživanja. U teorijskom dijelu rada, korištene su sljedeće metode: metode klasificiranja i analiziranja, metoda kompiliranja, komparacije i deskripcije. U empirijskom, istraživačkom dijelu, korištene su: metoda anketiranja te statističke metode za analiziranje rezultata prikupljenih istraživanjem.

Za potrebe empirijskog istraživanja postavljena je glavna hipoteza:

H1: Studenti koji sudjeluju u programima međunarodne mobilnosti stekli su nove nove kompetencije i značajno su unaprijedili one postojeće.

Cilj hipoteze je istražiti i potvrditi utjecaj programa međunarodne mobilnosti na unaprjeđenje kompetencija studenata. Ovime se želi testirati pretpostavka da sudjelovanje u međunarodnim programima mobilnosti, kao što su studentske razmjene, prakse u inozemstvu ili volontiranje u drugim zemljama, rezultira značajnim poboljšanjem kompetencija studenata. Osim toga, cilj je utvrditi i: ako takvo iskustvo doprinosi njihovoj konkurentnosti na tržištu rada, omogućuje li lakše zapošljavanje i napredovanje u karijeri te u kojoj mjeri to utječe na njihov osobni i profesionalni razvoj.

Završni rad pod naslovom „Utjecaj međunarodne mobilnosti studenata na razvoj njihove karijere“ sastoji se od pet poglavlja rada koji se međusobno povezuju kako bi kvalitetno obradili tematiku ovog završnog rada. U prvom poglavlju, „Pojmovno određenje međunarodne mobilnosti studenata” analizira se pojam međunarodne mobilnosti i različiti oblici međunarodne mobilnosti. Drugi dio naziva „Proces razvoja kompetencija i karijere studenata u međunarodnom okruženju“ analizira utjecaj međunarodne mobilnosti na razvoj kompetencija, razvoj vještina kroz međunarodna iskustva te osobni razvoj i samorazvoj. Treći dio rada „Istraživanje utjecaja međunarodne mobilnosti na stjecanje kompetencija i razvoj karijere studenata“, analizira iskustvo studiranja ili rada u inozemstvu i na koji način to može

oblikovati kompetencije, vještine i osobni razvoj studenata te kako to utječe na njihovu sposobnost zapošljavanja i napredovanja u karijeri. Zaključak je završni dio rada i služi kao sinteza cjelokupnog završnog rada uz isticanje najvažnijih saznanja do kojih se došlo tijekom procesa istraživanja i pisanja rada.

1. Pojmovno određenje međunarodne mobilnosti studenata

Razvoj međunarodne mobilnosti studenata predstavlja ključni element modernizacije visokog obrazovanja i međunarodne suradnje u obrazovanju. Ovaj fenomen obuhvaća različite oblike kretanja studenata preko nacionalnih granica radi obrazovanja, istraživanja ili stjecanja dodatnog iskustva. Pri tome se ističe nekoliko načina mobilnosti, poput razmjene studenata, međunarodnih programa studiranja, istraživačkih mobilnosti i stjecanje međunarodnog iskustva i vještina (Bulatova i Zaikovsky, 2020). Upravo sveučilišta širom svijeta pridodaju veliku važnost međunarodnoj razmjeni studenata kao i konstantan rast broja studenata koji se odluče na taj korak (Weibl, 2014). Programi za razmjenu studenata imaju tri različita cilja: žele ponuditi pojedincu osobno iskustvo, ali su isto tako i namijenjeni za profesionalni i akademski utjecaj. (Europska komisija, 2014). Rodrigues (2012) tvrdi da je u zadnjim desetljećima studiranje u inozemstvu postala važna pojava i da broj studenata na razmjeni dramatično raste na globalnoj razini. Razmjena studenata je viđena kao instrument za razvoj pojedinca koji je koristan ekonomiji i zajednici: vjeruje se da pridonosi osobnom razvoju te da unapređuje sposobnosti u područjima kao što su jezik i interkulturalno razumijevanje, konstantno pridonoseći povećanju konkurentnosti na tržištu rada (Rodrigues, 2012). Verbik i Lasanowski (2007) navode da zapadne ekonomije sve više traže studente na razmjeni, ne samo da ih zaposle već da ih i zadrže nakon završetka fakulteta zbog globalizacije tržišta.

Međunarodni studenti mogu institucijama i zemljama pridonijeti kako kratkotrajne tako i dugotrajne dobitke pa je jasno kako međunarodna mobilnost studenata ima izrazitu važnost pri promicanju razmjene znanja, jačanju međunarodnih veza i izgradnji „mostova“ između različitih kultura i naroda. Također, doprinosi internacionalizaciji visokog obrazovanja te potiče inovacije i napredak u akademskim i istraživačkim područjima širom svijeta. Shodno navedenom, upravo će njezina teorijska određenja i oblici biti prikazani u nastavku ovog poglavlja.

1.1. Definicija i oblici međunarodne mobilnosti studenata

Međunarodna mobilnost studenata može se definirati kao proces koji obuhvaća fizičko kretanje studenata iz njihove matične zemlje radi studija ili istraživanja u inozemstvu, te povezanu kulturnu, akademsku i socio-ekonomsku interakciju (Ivanova & Kovač, 2017).

Razmjena studenata manifestira se kroz različite oblike, uključujući kratkotrajne razmjene, diplomatske programe, istraživačke boravke i volonterske aktivnosti (Knight, 2008). Važnost

razmjene objašnjava njezinu ključnu ulogu u razvoju međukulturalne osjetljivosti, razmjeni znanja i razumijevanju globalnih problema, te je stoga ključna za oblikovanje budućih lidera i građana svijeta (Altbach & Knight, 2007). Razmjena studenata postaje sve značajniji fenomen u kontekstu suvremenoga visokog obrazovanja, budući da globalizacija obrazovanja otvara nove mogućnosti za studente diljem svijeta.

Međunarodna mobilnost studenata nije samo fizičko kretanje studenata iz njihove matične zemlje radi studija ili istraživanja u inozemstvu, već i kompleksan proces koji obuhvaća interakciju između različitih kultura, jezika, obrazovnih sustava i socio-ekonomskih uvjeta. Ivanova i Kovač (2017) definiraju međunarodnu mobilnost studenata kao "proces koji obuhvaća fizičko kretanje studenata iz njihove matične zemlje radi studija ili istraživanja u inozemstvu, te povezanu kulturnu, akademsku i socio-ekonomsku interakciju".

Mobilnost se manifestira kroz različite oblike, a svaki od njih ima svoje specifične karakteristike i prednosti. Neki od najčešćih oblika međunarodne mobilnosti uključuju:

- razmjene studenata kao što su programi Erasmus+ Work & Travel,
- diplomski programi na stranim sveučilištima,
- istraživački boravci u inozemstvu,
- volonterske aktivnosti u međunarodnom kontekstu.

Knight (2008) ističe da je međunarodna mobilnost studenata višestruko korisna jer omogućuje studentima da steknu nove akademske, jezične i kulturalne kompetencije te da prošire svoju globalnu mrežu kontakata. Međunarodna mobilnost studenata ima ključnu ulogu u oblikovanju budućih generacija lidera, istraživača i građana svijeta. Altbach i Knight (2007) naglašavaju da je međunarodna mobilnost studenata važna za razvoj međukulturalne osjetljivosti, razmjenu znanja i razumijevanje globalnih problema. Kroz sudjelovanje u međunarodnim programima i iskustvima studiranja u inozemstvu, studenti stječu perspektive i vještine koje su ključne za suočavanje s izazovima suvremenog društva.

U kontekstu pristupanja Hrvatske Europskoj uniji u srpnju 2013. godine, pojam međunarodne mobilnosti studenata odnosi se i na boravak u drugoj zemlji radi prakse, rada u zajednici ili dodatnog usavršavanja. Povelja naglašava da su, u kontekstu međunarodnog gospodarstva znanja, otvorenost stranim kulturama i sposobnost rada i učenja u višejezičnom okruženju nužni za konkurentnost europskog gospodarstva. Upravo zbog gore navedene važnosti mobilnosti pokrenuta je europska shema akademske mobilnosti ERASMUS. Pokrenut 1987. godine, a program je postao najveći program visokog obrazovanja u EU, s 200.000 europskih studenata koji svake godine studiraju u inozemstvu. Otkako je program pokrenut, više od 2,2 milijuna europskih studenata sudjelovalo je u ERASMUS-u, a 250.000 nastavnika

i administratora sudjelovalo je u programima razmjene od 1997. godine. ERASMUS ima godišnji proračun od 450 milijuna eura i uključuje više od 4000 institucija visokog obrazovanja iz 33 europske zemlje (King, Findlay, Ahrens, 2010.).

Uz Erasmus međunarodni program mobilnosti studenata, u Hrvatskoj je vrlo popularan i program kulturne razmjene pod nazivom „Work and Travel“ koji studentima iz cijeloga svijeta omogućuje boravak u Sjedinjenim Američkim Državama tijekom ljeta i rad na sezonskim poslovima. Sudjelovanjem studenti stječu dublje razumijevanje "američkog načina života", upoznaju se s kulturom i tradicijom te poboljšavaju svoje znanje engleskog jezika svakodnevnom upotrebom govornog i pisanog engleskog jezika. Kao dio gore navedene radne vize, sudionici programa dobit će radnu dozvolu (J1 viza) do četiri mjeseca i turističku vizu do mjesec dana. Redovni i izvanredni studenti svih obrazovnih institucija, u dobi od 18 do 29 godina, koji govore engleski jezik (osnovno znanje), prihvaćaju radnu obvezu od najmanje dva i pol mjeseca i obvezuju se vratiti u svoju zemlju po završetku programa. Imaju pravo sudjelovanja u programu.

Međunarodna mobilnost studenata predstavlja proces fizičkog kretanja studenata iz njihove matične zemlje radi studija ili istraživanja u inozemstvu, uz povezanu kulturnu, akademsku i socio-ekonomsku interakciju. Ova mobilnost manifestira se kroz različite oblike poput kratkotrajnih razmjena, diplomskih programa, istraživačkih boravaka i volonterskih aktivnosti. Važnost međunarodne mobilnosti očituje se u razvoju međukulturalne osjetljivosti, razmjeni znanja i razumijevanju globalnih problema, što je neophodno za oblikovanje budućih lidera i građana svijeta. Programi poput Erasmus+ i Work & Travel SAD značajno doprinose ovom procesu, pružajući studentima jedinstvene prilike za osobni, akademski i profesionalni razvoj. U kontekstu suvremenog visokog obrazovanja i globalizacije, međunarodna mobilnost studenata postaje sve važnija za konkurentnost europskog i globalnog gospodarstva, kao i za promicanje međukulturalnog razumijevanja i suradnje.

1.2. Različiti oblici međunarodne mobilnosti studenata u EU i svijetu

Međunarodna mobilnost studenata odražava raznolikost programa, politika i inicijativa koje promiču razmjenu studenata i jačaju međunarodnu suradnju u obrazovanju. Kroz različite oblike mobilnosti, studenti imaju priliku proširiti svoje akademske i profesionalne horizonte, razviti međukulturalne kompetencije i pridonijeti globalnoj razmjeni znanja zbog čega su u nastavku prikazani ključni oblici međunarodne mobilnosti studenata, ističući njihove karakteristike, prednosti i izazove.

Program Erasmus+, kao pokretač međunarodne mobilnosti u EU, omogućuje studentima da provedu dio svog studija ili staža na partnerskim sveučilištima diljem Europe. Ovaj program pruža studentima priliku da steknu nova znanja i vještine, upoznaju različite kulture i uspostave međunarodne kontakte koji mogu biti korisni u njihovim budućim karijerama. Erasmus+ također nudi podršku za stručno osposobljavanje i volonterske aktivnosti, čime potiče sveobuhvatan razvoj sudionika. Međutim, izazovi uključuju prilagodbu na novu sredinu, jezične barijere i administrativne procedure koje mogu biti kompleksne. Prema izvještaju Europske komisije (2020), Erasmus+ je do sada omogućio mobilnost za više od 10 milijuna ljudi, uključujući studente, nastavnike i osoblje.

Diplomski programi na stranim sveučilištima privlače sve veći broj studenata širom svijeta. Mnogi studenti odlučuju se za studij u inozemstvu radi stjecanja specifičnih znanja ili vještina, pristupa određenim istraživačkim centrima ili mentorima, te radi obogaćivanja svog životnog iskustva. Studij u inozemstvu omogućava studentima da se usmjere na područja koja možda nisu dostupna u njihovim matičnim zemljama i da se pripreme za globalno tržište rada. Prema istraživanju British Councila (2018), broj studenata koji su studirali u inozemstvu povećao se za 8% između 2013. i 2016. godine, a taj trend rasta nastavlja se i danas. Također, istraživanje OECD-a (2019) pokazuje da su diplomski programi u inozemstvu posebno popularni u područjima kao što su poslovanje, inženjerstvo i prirodne znanosti, što ukazuje na globalnu potražnju za specijaliziranim znanjima.

Istraživački boravci u inozemstvu pružaju studentima priliku da sudjeluju u međunarodnim istraživačkim projektima, razmijene znanja s kolegama iz drugih zemalja te steknu nova iskustva u svojoj akademskoj karijeri. Ovi boravci omogućavaju studentima da prošire svoje istraživačke horizonte, usvoje nove metode i tehnike te izgrade globalnu mrežu suradnika. Prema izvještaju Europske komisije (2020) sve veći broj studenata odlučuje se za istraživačke boravke u inozemstvu radi proširenja svojih istraživačkih kapaciteta i stvaranja globalne mreže suradnje. Posebno su važni programi poput Marie Skłodowska-Curie Actions koji pružaju financijsku podršku istraživačima na svim stupnjevima karijere za istraživačke projekte u inozemstvu (European Commission, n.d.).

Volonterske aktivnosti u međunarodnom kontekstu pružaju studentima priliku da doprinesu različitim zajednicama i projektima diljem svijeta, stječući pritom nove vještine, iskustva i perspektive. Organizacije poput Međunarodnog volonterskog servisa (IVS) i Europske volonterske službe (EVS) promiču volonterski rad kao sredstvo za međukulturalnu razmjenu i razvoj globalnog građanstva. Kroz volonterske programe, studenti mogu razviti

vještine vođenja, timskog rada i rješavanja problema, što ih čini konkurentnijima na tržištu rada (Europska komisija, 2020).

Virtualna mobilnost postaje sve popularnija opcija za međunarodnu suradnju u obrazovanju. To uključuje online tečajeve, virtualne razmjene i suradnju putem digitalnih alata, što omogućuje studentima da surađuju i komuniciraju s kolegama i profesorima diljem svijeta bez potrebe za fizičkim prisustvom. Virtualna mobilnost pruža fleksibilnost i pristupačnost, ali također donosi izazove u smislu tehničke podrške i održavanja motivacije među sudionicima. Prema istraživanju OECD-a (2019), virtualna mobilnost značajno je porasla tijekom pandemije COVID-19, što je ubrzalo razvoj digitalnih platformi za obrazovanje i suradnju.

Svaki od ovih oblika međunarodne mobilnosti studenata pruža jedinstvene prilike za osobni, akademski i profesionalni razvoj te doprinosi globalnoj razmjeni znanja i ideja. Međunarodna mobilnost studenata ima ključnu ulogu u oblikovanju budućih generacija lidera, istraživača i građana svijeta. World Economic Forum (2023) naglašava da je međunarodna mobilnost studenata važna za razvoj međukulturalne osjetljivosti, razmjenu znanja i razumijevanje globalnih problema. Kroz sudjelovanje u međunarodnim programima i iskustvima studiranja u inozemstvu, studenti stječu perspektive i vještine koje su ključne za suočavanje s izazovima suvremenog društva.

Međunarodna mobilnost studenata obogaćuje njihovo obrazovno iskustvo, te doprinosi izgradnji mostova između različitih kultura i obrazovnih sustava, potičući međusobno razumijevanje i suradnju na globalnoj razini. Kroz sudjelovanje u različitim programima mobilnosti, studenti razvijaju vještine potrebne za navigaciju u multikulturalnim okruženjima, što ih priprema za buduće profesionalne izazove. Ova iskustva omogućuju studentima da postanu prilagodljivi, otvorenog uma i sposobni za rad u međunarodnim timovima. Osim toga, međunarodna mobilnost promiče akademsku izvrsnost kroz razmjenu najboljih praksi i inovacija između obrazovnih institucija širom svijeta. U konačnici, mobilnost doprinosi jačanju globalne mreže profesionalaca i akademika, što je ključni faktor za rješavanje suvremenih globalnih izazova i promicanje održivog razvoja.

2. Proces razvoja kompetencija i karijere studenata u međunarodnom okruženju

U procesu razvoja kompetencija i karijere studenata u međunarodnom okruženju, važno je prepoznati vrijednost međunarodne mobilnosti za stjecanje potrebnih znanja, vještina i iskustava. Međunarodna mobilnost studenata pruža priliku za stapanje različitih kultura, običaja i jezika, te je stoga izuzetno važna za razvoj interkulturalnih vještina. Učenje jezika također ima veliku ulogu u međunarodnoj mobilnosti jer je sposobnost komuniciranja na različitim jezicima presudna u poslovnom i akademskom svijetu. Pored toga, međunarodna mobilnost može pomoći u razvoju liderstva i adaptabilnosti. Život u novom okruženju, suočavanje s nepoznatim situacijama i kulturama, učenje prilagodbe na novi sustav obrazovanja i poslovanja, sve su to izazovi s kojima se studenti susreću tijekom svojih putovanja u inozemstvo. Ovo iskustvo može pomoći studentima da steknu samopouzdanje, upornost i sposobnost prilagodbe na nove situacije, što su ključne vještine za daljnju karijeru zbog čega je važno poticati i podržavati međunarodnu mobilnost studenata kako bi se osigurala njihova uspješna budućnost u globalnom kontekstu.

2.1. Osobni razvoj i stjecanja kompetencija za potrebe tržišta rada u budućnosti

Interkulturalne kompetencije igraju ključnu ulogu u međunarodnom okruženju, omogućavajući studentima da uspješno komuniciraju, surađuju i rade u timovima s ljudima iz različitih kultura. Kroz međunarodne programe i iskustva studiranja u inozemstvu, studenti se izlažu različitim kulturalnim perspektivama, što im pomaže da razviju empatiju, otvorenost uma i sposobnost prilagodbe novim situacijama. Međunarodna mobilnost pruža studentima duboko iskustvo suočavanja s različitim kulturama, što ima značajan utjecaj na razvoj međukulturalnih kompetencija. Kao što ističe Bennett "razumijevanje drugih kultura nije luksuz, već nužnost u današnjem globaliziranom svijetu" (Bennett, 2009).

Zbog toga su jezične kompetencije ključne za uspješno komuniciranje u međunarodnom okruženju. Stjecanje znanja stranih jezika omogućuje studentima da se bolje integriraju u lokalnu zajednicu, razumiju lokalnu kulturu i izraze svoje ideje na jasan i učinkovit način. Međunarodni programi često pružaju prilike za učenje stranih jezika kroz jezične tečajeve i svakodnevnu interakciju s izvornim govornicima. Druga bitna kompetencija je leaderska

kompetencija koja je važna za vođenje timova, donošenje odluka i rješavanje problema u dinamičnom i multidisciplinarnom okruženju. Kroz međunarodne programe i projekte, studenti imaju priliku preuzeti uloge vođe, koordinatora ili mentora, što im omogućuje da razviju vještine delegiranja, motiviranja i inspiriranja drugih. Nakon toga je adaptabilnost što je jako bitna kompetencija u današnjem brzom i promjenjivom svijetu. Studiranje u inozemstvu pruža studentima priliku da se suoče s različitim izazovima, promjenama i nepredviđenim situacijama, što ih uči fleksibilnosti, prilagodljivosti i brzom prilagođavanju novim okolnostima.

Međunarodna mobilnost studenata, također, može imati značajan utjecaj na razvoj karijere. Stjecanje međunarodnog iskustva i kompetencija često je valorizirano na tržištu rada, otvarajući vrata za različite profesionalne prilike u multinacionalnim tvrtkama, međunarodnim organizacijama, istraživačkim institucijama i drugim sektorima.

U svijetu u kojem tehnologija zauzima sve veći zamah, u budućnosti će ona sve više oblikovati naše svakodnevne živote i radno okruženje, a stjecanje digitalnih vještina postaje ključno. Prema istraživanju Nelsona i Staggersa (2014), "tehnološka pismenost je sada neophodna vještina, ne samo u informacijskoj tehnologiji, već u svim profesijama". Komunikacijske vještine su ključne za uspjeh u svakoj profesiji. Kroz međunarodna iskustva, studenti razvijaju sposobnost komuniciranja s ljudima iz različitih kultura i pozadina. Kao što ističe Guirdham (2005), "razumijevanje razlika u komunikacijskim stilovima među kulturama može poboljšati uspjeh u međunarodnom poslovanju". Dakle, kako se poslovno okruženje mijenja, tako se mijenjaju i zahtjevi za zaposlenicima. Prema izvještaju World Economic Forum (2023), ključne kompetencije koje će se tražiti na tržištu rada u budućnosti uključuju:

- **Kritičko razmišljanje i rješavanje problema:** Sposobnost analiziranja situacija i donošenja učinkovitih odluka.
- **Samoupravljanje:** Aktivno učenje, otpornost, sposobnost upravljanja stresom i fleksibilnost.
- **Digitalne vještine:** Poznavanje novih tehnologija i njihovo korištenje.
- **Kreativnost:** Sposobnost inoviranja i razvijanja novih ideja.
- **Emocionalna inteligencija:** Sposobnost prepoznavanja i upravljanja vlastitim emocijama te razumijevanja i utjecaja na emocije drugih.
- **Kompetencije vezane uz podatke:** Sposobnost rada s velikim količinama podataka i njihova analiza.

Međunarodna mobilnost studenata značajno doprinosi osobnom razvoju i stjecanju kompetencija potrebnih za buduće tržište rada. Studenti kroz interkulturalne kompetencije

stječu sposobnost uspješne komunikacije i suradnje u globaliziranom svijetu, dok učenje stranih jezika olakšava njihovu integraciju i jasno izražavanje ideja. Međunarodni projekti razvijaju liderske vještine potrebne za vođenje timova i donošenje odluka u dinamičnim okruženjima. Adaptabilnost, stečena kroz suočavanje s izazovima studiranja u inozemstvu, omogućuje brzo prilagođavanje promjenama. Karijerni razvoj također je potaknut međunarodnim iskustvom, koje poslodavci sve više cijene. Tehnološka pismenost postaje ključna u svim profesijama, a komunikacijske vještine, uključujući razumijevanje kulturnih razlika, poboljšavaju uspjeh u međunarodnom poslovanju. Tražene kompetencije, kritičko razmišljanje, samoupravljanje, digitalne vještine, kreativnost, emocionalna inteligencija i analiza podataka, razvijene kroz međunarodna iskustva, osiguravaju studentima konkurentsku prednost na globaliziranom tržištu rada.

2.2. Utjecaj međunarodne mobilnosti na razvoj kompetencija studenata

Studentska mobilnost prepoznata je ne samo zbog svoje sve veće popularnosti, već i zbog svoje važnosti i nužnosti od strane studenata, institucija visokog obrazovanja i poslodavaca. Svrha učenja je dovesti pojedince u nepoznate i neugodne situacije, a to "idealno" stanje osigurava mobilnost. Studenti koji "prežive" semestar u inozemstvu poslodavcima pokazuju da su sposobni živjeti i studirati izvan svoje zemlje, društva i sveučilišta. Ulaskom na tržište rada privlačniji su poslodavcima jer se razlikuju od svojih nemobilnih kolega. Isto tako, mobilnost studenata se ne može zanemariti na razini subjektivnih doživljaja studenata, ali se njezini učinci mogu istražiti. Kompetencije koje su studenti stekli jasno pokazuju da se tijekom razdoblja mobilnosti, osim napretka u formalnom učenju (npr. napredovanje u stranom jeziku), razvijaju sve popularnije meke vještine. U nastavku se detaljnije objašnjava važnost mobilnosti studenata, planovi za njezino postizanje i kako ona izravno utječe na zapošljivost.

Međunarodna mobilnost studenata odnosi se na studente koji putuju u inozemstvo radi stjecanja visokog obrazovanja u svrhu studiranja ili stručne prakse u inozemstvu. Kretanja mogu biti fizička ili kombinirana (fizičko kretanje + virtualna komponenta) i mogu se provoditi u svim ciklusima i svim područjima studija (Europska komisija, n.d.). U tom smislu postoje tri (3) vrste likvidnosti (Lanahan, 2023, 87):

- Lateralna mobilnost (studenti dio studija završavaju u drugoj zemlji)
- Vertikalna mobilnost (studenti ostaju mobilni tijekom cijelog razdoblja prije dobivanja diplome)

- Mobilnost mozga (proces kojim zemlja gubi svoje najtalentiranije i najobrazovanije ljude u druge zemlje zbog nedostatka mogućnosti)

Osnovan 1987. godine, Erasmus je program obrazovanja i osposobljavanja Europske unije. Program je na početku uključivao 11 zemalja, s 3 244 studenta koji su sudjelovali u prvoj godini, dok je 2019. bilo 106 083 studenata na razmjeni samo u Španjolskoj, jednom od najpoznatijih Erasmus odredišta (Medium.com, 2019)., Europska komisija . Od siječnja 2014. nosi naziv Erasmus+, kao novi program za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport, budući da je prije bio uglavnom usmjeren na mobilnost studenata, novi program je širi i inovativniji, i nudi veliki spektar mogućnosti studentima. Od 2021. do 2027. na snazi je Erasmus+ program za obuku, mlade i sport.

Isto tako, novi program EU je Erasmus BIP (Blended Intensive Program), kratkoročni intenzivni program za studente i osoblje koji koriste inovativne metode učenja koji također uključuje virtualnu komponentu (Uniri, 2021.). Ovi programi uključuju obveznih 14 sesija fizičke mobilnosti (u trajanju od najmanje 5 dana, a najviše 30 dana), kao i gore spomenutu obaveznu virtualnu komponentu, koja uključuje interaktivne online sesije i timski rad. Sudionici zajedno rade na projektu ili proučavaju kolegij koji se kasnije može smatrati dijelom studijskog programa. (EU, n.d.)

CEEPUS je jedan od najpoznatijih programa mobilnosti studenata. CEEPUS je kinesko-europski sveučilišni program razmjene studija. Ukupno 15 srednjoeuropskih zemalja uključeno je u program akademske razmjene usmjeren na obrazovanje i istraživanje (Central European University). Program, trenutno u svojoj trećoj fazi, započetoj 1995., fokusiran je na zajedničko istraživanje i europske strategije za dunavsku regiju u okviru devetog prioritnog područja "Ljudi i vještine" (AMPEU).

Još jedan program koji u zadnje vrijeme koje je sve popularniji između studenata i koji dosta utječe na poboljšanje kompetencija studenata je Work and Travel program koji potiče odlazak u SAD. Program je podržan od strane Vlade SAD-a i važno je naglasiti da se mogu prijaviti samo studenti. Oni mogu raditi u Sjedinjenim Državama do četiri mjeseca tijekom ljeta i mogu putovati mjesec dana nakon toga. (Grupa Work & Travel, n.d.). Utjecaji međunarodne mobilnosti na razvoj kompetencija (Gutema, Pant i Nikou, 2024):

1. Razvoj interkulturalnih kompetencija: Studenti stječu sposobnost uspješne komunikacije i suradnje s ljudima iz različitih kultura, razvijajući empatiju i otvorenost uma.
2. Poboljšanje jezičnih vještina: Učenje stranih jezika kroz tečajeve i svakodnevnu interakciju pomaže studentima u boljoj integraciji i izražavanju ideja.

3. Razvoj liderskih vještina: Sudjelovanje u međunarodnim projektima omogućuje studentima preuzimanje uloga vođa, koordinatora ili mentora, što im pomaže u razvoju vještina delegiranja i motiviranja drugih.
4. Povećanje adaptabilnosti: Suočavanje s izazovima studiranja u inozemstvu pomaže studentima da razviju fleksibilnost i sposobnost brzog prilagođavanja novim okolnostima.
5. Poboljšanje karijernih izgleda: Međunarodno iskustvo i stečene kompetencije čine studente privlačnijim poslodavcima, otvarajući im vrata za profesionalne prilike u multinacionalnim tvrtkama i međunarodnim organizacijama.

Međunarodna mobilnost studenata pokazuje svoju važnost kroz poboljšanje osobnih i profesionalnih kompetencija. Studenti koji sudjeluju u programima mobilnosti razvijaju interkulturalne kompetencije, jezične vještine, liderske sposobnosti, adaptabilnost i poboljšavaju svoje karijerne izgleda. Programi poput Erasmus+, Erasmus BIP, CEEPUS i Work and Travel omogućuju studentima da steknu iskustva koja ih čine privlačnijim poslodavcima na globalnom tržištu rada. Ovi programi također promiču osobni rast, samopouzdanje i sposobnost prilagodbe, čineći studente sposobnijima za suočavanje s izazovima modernog društva.

2.3. Izazovi i prepreke u razvoju karijere i međunarodnoj mobilnosti studenata

Razvoj karijere i međunarodna mobilnost studenata predstavljaju ključne komponente obrazovanja u globaliziranom svijetu. Unatoč brojnim prilikama koje ove mogućnosti pružaju, studenti se suočavaju s nizom izazova i prepreka koje mogu utjecati na njihovu sposobnost da iskoriste te prilike u potpunosti. Razumijevanje ovih izazova je ključno za obrazovne institucije, donositelje politika, i same studente kako bi se razvile strategije koje omogućuju efikasnije sudjelovanje u međunarodnim obrazovnim i karijernim programima pa je vrlo važno istražiti različite izazove i prepreke, oslanjajući se na recentne akademske izvore kako bi pružilo dubok uvid u kompleksnost međunarodne mobilnosti u kontekstu obrazovanja. Dakle, izazovi u razvoju karijere i međunarodnoj mobilnosti studenata su:

1. **Financijski izazovi:** Financijska ograničenja su često glavna prepreka za studente koji teže međunarodnoj mobilnosti. Studije pokazuju da su troškovi školarine, smještaja, putovanja i životni troškovi znatne prepreke (Larbi i sur., 2022). Financijska podrška poput stipendija i grantova može pomoći, ali često nije dostatna da pokrije sve potrebe.

2. **Jezik i kulturne barijere:** Prema istraživanju Andrade (2006), studenti često navode poteškoće u komunikaciji na stranom jeziku i adaptaciji na novu kulturu kao značajne izazove. Programi jezične podrške i kulturne integracije mogu ublažiti ove izazove, ali zahtijevaju dodatne resurse i planiranje.
3. **Administrativne barijere i vize:** Dobivanje potrebne dokumentacije za studiranje u inozemstvu može biti složen i dugotrajan proces. Analiza Lee i Rice (2007) pokazuje da administrativni zahtjevi i procesi dobivanja vize predstavljaju značajnu prepreku za mnoge studente, posebno iz zemalja s strožijim imigracijskim politikama.

Nadalje, uz izazove, postoji niz prepreka koje mogu znatno otežati ili čak onemogućiti studentima da u potpunosti iskoriste prilike koje pruža međunarodna mobilnost. Ove prepreke variraju od financijskih i administrativnih do sociokulturalnih i psiholoških, svaka s vlastitim specifičnim izazovima koji mogu utjecati na studentovu sposobnost za uspjeh u inozemstvu. Prema tome, prepreke u razvoju karijere i međunarodnoj mobilnosti studenata jesu:

1. **Priznavanje međunarodnih kvalifikacija:** Priznavanje obrazovnih kvalifikacija stečenih u inozemstvu često je složeno i može predstavljati veliku prepreku za daljnji profesionalni razvoj (Tremblay, 2005). Nacionalne agencije i obrazovne institucije trebaju surađivati kako bi osigurale transparentnost i reciprocitet u priznavanju kvalifikacija.
2. **Konkurencija:** Intenzivna konkurencija za međunarodne prakse, stipendije i poslove može obeshrabriti studente i umanjiti prilike za njihovu karijernu mobilnost. Studija Kritza i Zlotnika (2005) ukazuje na potrebu za boljom informiranosti studenata o dostupnim resursima i strategijama za povećanje njihove konkurentnosti.
3. **Psihološki faktori:** Strah od nepoznatog, anksioznost zbog odvajanja od obitelji i doma, i stres zbog adaptacije na nove obrazovne i životne uvjete često su prisutni kod studenata u međunarodnim programima (Chang, 2023). Podrška za mentalno zdravlje i programi orijentacije ključni su za pomoć studentima u prevladavanju ovih izazova.

Suočavanje s izazovima i preprekama u međunarodnoj mobilnosti i razvoju karijere studenata zahtijeva koordiniran napor svih uključenih strana. Kako su financijska ograničenja, jezične i kulturne barijere, administrativni izazovi, nepriznavanje kvalifikacija, intenzivna konkurencija i psihološki faktori identificirani kao ključne prepreke, jasno je da pristupi moraju biti multidisciplinarni i inkluzivni. Obrazovne institucije trebaju surađivati s vladinim tijelima i privatnim sektorom kako bi razvile održive financijske modele podrške, implementirale efektivne jezične i kulturne integracijske programe, pojednostavnile administrativne procese, i osigurale priznavanje međunarodnih kvalifikacija. Također, važno je naglasiti razvoj podrške za mentalno zdravlje studenata kako bi se olakšala njihova adaptacija na nove životne i

obrazovne okruženja. Uspješna implementacija ovih strategija može znatno povećati uspješnost studenata u međunarodnim programima, pružajući im ne samo akademske i profesionalne prednosti, već i osobni razvoj i bolje razumijevanje globalnog konteksta u kojem žive i rade.

3. Istraživanje utjecaja međunarodne mobilnosti na stjecanje kompetencija i razvoj karijere studenata

U svijetu koji se kontinuirano mijenja i postaje sve globaliziraniji, međunarodna mobilnost studenata prepoznaje se kao neizbježan dio obrazovnog procesa. Promjene na tržištu rada i stalna potreba za novim znanjima i vještinama ističu vrijednost međunarodnog iskustva. Ovo poglavlje bavi se istraživanjem koje analizira utjecaj međunarodne mobilnosti na stjecanje kompetencija i razvoj karijere studenata. Razmatra se kako iskustva stečena kroz studij ili praksu u inozemstvu oblikuju osobni i profesionalni razvoj studenata te kako oni percipiraju svoje kompetencije i pripremljenost za tržište rada nakon takvih iskustava. U vezi s tim, istraživanje obuhvaća studente različitih studijskih smjerova i nacionalnosti, koristeći kombinaciju kvantitativnih i kvalitativnih metoda za prikupljanje podataka. Anketiranje je provedeno putem interneta i uživo, s učešćem više od 400 studenata iz različitih zemalja, uključujući Hrvatsku, Srbiju, Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju i Crnu Goru. Pitanja u anketi su dizajnirana tako da izmjere različite aspekte međunarodne mobilnosti, uključujući pridobivanje i razvoj specifičnih kompetencija, kao i utjecaj na karijerni razvoj.

U sljedećim sekcijama detaljno se predstavlja metodologija istraživanja, instrumenti koji su korišteni, kao i prezentacija i interpretacija rezultata. Cilj istraživanja je pružiti dublji uvid u koristi i izazove koje međunarodna mobilnost predstavlja za studente, a ujedno i predložiti smjernice za poboljšanje programa mobilnosti kako bi se maksimizirao njihov potencijal za razvoj karijere studenata.

3.1. Instrument i metodologija istraživanja

Analizom tržišta rada u Europskoj uniji dolazi se do saznanja da postoji veliki nedostatak kvalificiranih ljudskih potencijala te da postoji izrazito visoka stopa nezaposlenih mladih ljudi. Unatoč relativnom velikom broju mladih koji pohađaju različite programe obrazovanja, u istima ne stječu dovoljno brzo adekvatne kompetencije za brzo uključivanje na tržište rada. U želji da se potakne mobilnost studenata, osigura stjecanje novih znanja i vještina neophodnih za poslove budućnosti te stjecanje međunarodnoga iskustva, pokrenuti su različiti programi stipendiranja i mobilnost na području Europske unije, ali i šire. Mobilnost je važna za profesionalni razvoj studenata sveučilišta, njihov akademski uspjeh i za jačanje njihove

empatije prema međunarodnoj suradnji. Na području EU, jedan od najpoznatijih programa je ERASMUS (European Region Action Scheme for the Mobility of University Students).

Autori Marinescu i sur. (2022) u radu pod naslovom „An Empirical Research on the Behavioral Perceptions of University Students on Their ERASMUS Mobilities Abroad“ analiziraju mobilnosti studenata na sveučilištu s dvije perspektive – one akademske i socioekonomske. Istraživanje se posebno usredotočuje na čimbenike koji su motivirali studente da se uključe u program međunarodne mobilnosti. Osim o motivima, autori sagledavaju i druge socioekonomske čimbenike koji postaju važni u procesu mobilnosti, kao što su to emocionalni izazovi, problemi u ponašanju, potrebni resursi i troškovi koji proizlaze iz sudjelovanja studenata u programu. U sklopu istraživanja uspoređuju i akademski uspjeh studenata ostvaren na međunarodnom i matičnom sveučilištu. Autori su proveli upitnik među studentima na Sveučilištu Transilvanija u Brasovu.

Van Mol (2014) u radu pod nazivom „Erasmus Student Mobility as a Geteway to the International Labour Market“ proveo je online anketu na temu Erasmus mobilnosti u 12 europskih država i to: Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Italija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Istraživanje daje naglasak na utjecaj međunarodne razmjene studenata s visokoškolskih institucija na njihove buduće težnje da žive i/ili rade u inozemstvu po završetku studija. Njegovo istraživanje dokazalo je da ne postoje značajna razlika između studenata koji su sudjelovali na Erasmus mobilnosti i onih koji nisu, kada je riječ o njihovom pogledu spram zapošljavanja u budućnosti. Rezultati istraživanja pokazuju da studenti koji sudjeluju u Erasmus mobilnosti imaju veću sklonost obavljanja međunarodnih poslova.

U sklopu rada naslova „Erasmus Mobility Impact On Professional Training And Personal Development Of Students Beneficiaries“, autori Dolga i sur. (2015) su istraživanje u suradnji s Politehničkim fakultetom u Temišvaru, Rumunjska. U provedenom istraživanju zaključuju da međunarodna mobilnost u sklopu programa Erasmus pridonosi većoj mogućnosti zapošljavanja studenata i predstavlja konkurentnu prednost za navedenog studenta. Preko 70% ispitanika ističe da je Erasmus pozitivno utjecao na njihovu karijeru, točnije njen razvoj, dok oko 60% njih ističe da je Erasmus snažno utjecao na njihov osobni život. Bitno je spomenuti kako je ovim člankom dokazano da je studentima u Temišvaru iskustvo Erasmus razmjene pridonijelo povećanju njihova samopouzdanja i osobne neovisnosti te je projekt ispunio njihova očekivanja i zadovoljio potrebe.

Iriondo (2020) u radu „Evaluation of the impact of Erasmus study mobility on salaries and employment of recent graduates in Spain, Studies in Higher Education“, analizira razliku

između studenata koji su sudjelovali u programu mobilnosti i onih koji nisu u pogledu sposobnosti, socioekonomskog podrijetla ili područja studija. Glavni cilj ovog istraživanja bio je procijeniti utjecaj programa Erasmus na plaću diplomiranih studenata i izgleda za njihovo zapošljavanje u Španjolskoj. U pokušaju dobivanja manje pristranih dokaza o učinku studentske mobilnosti na razvoj karijere i plaću, korišten je pristup podudaranja rezultata sklonosti. Koliko je nama poznato, u Španjolskoj nisu provedena druga istraživanja koja uključuju ovaj pristup. Glavni zaključak do kojeg je autor došao bio je da, srednjoročno gledano, Erasmus programi imaju pozitivan učinak na buduće izgleda nedavno diplomiranih studenata, koji su u smislu prihoda imali plaće koje su bile 10 -12 % veće od njihovih kolega koji u takvom programu nisu sudjelovali.

Osvrt na navedena istraživanja prikazuje različite aspekte ERASMUS programa i drugih međunarodnih mobilnosti, uključujući: socioekonomske čimbenike i motivaciju studenata za sudjelovanje u programu mobilnosti, utjecaj međunarodne mobilnosti na zapošljivost i karijernu orijentaciju, doprinos međunarodne mobilnosti profesionalnom i osobnom razvoju, ekonomski učinci sudjelovanja u programu mobilnosti na plaće i zaposlenost. Upravo se ovi učinci manifestiraju kroz poboljšanu zapošljivost, više plaće, te razvoj ključnih međukulturalnih i profesionalnih vještina. Uzimajući u obzir ove pozitivne izlaze, postavlja se hipoteza koja glasi: **Studenti koji sudjeluju u programima međunarodne mobilnosti značajno unaprjeđuju svoje kompetencije.** Da bi se ova hipoteza testirala, provedeno je opsežno istraživanje koje uključuje kako online tako i on-site metode prikupljanja podataka. Anketiranje je omogućeno svim studentima u Hrvatskoj i šire, čime se osigurava širok spektar odgovora koji bi mogli podržati ili opovrgnuti početnu pretpostavku te je kao takav bio temeljito strukturiran kako bi se prikupili relevantni podaci o iskustvima i percepcijama studenata koji su sudjelovali u međunarodnim programima. Prvi dio je on-site anketa u kojoj je sudjelovalo 203 studenta četvrte godine prijediplomskog studija i pete godine diplomskog studija pri Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Rijeci. Drugi dio ispitanika svoj odgovor na anketi je dao online putem u razdoblju od 8. travnja do 25. travnja 2024. godine, a sudjelovali su studenti iz cijele Balkanske regije sa srodnih fakulteta. Kroz anketni upitnik ispitani su stavovi studenata Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, studenata beogradskog Univerziteta Singidunum te studenata u Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji kao i u Crnoj Gori. Anketni upitnik formuliran je na temelju analize prethodnih istraživanja, a sadržaj ankete obuhvaćao je prikupljanje osnovnih demografskih podataka kao što su dob, spol, i zemlja porijekla ispitanika.

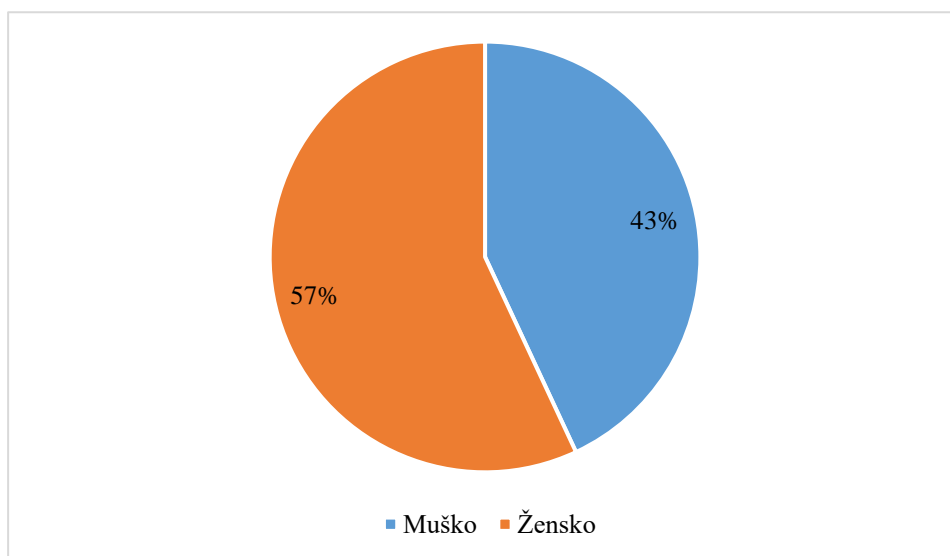
Za potrebe istraživanja ukupno je identificirano petnaest ključnih motiva te su isti grupirani u kategorije (ESNSurvey, 2022; Krzaklewska et al., 2005) i to akademski motivi, motivi vezani uz napredovanje u poznavanju stranih jezika, kulturni motivi i osobni motivi. Osim motiva identificirane je četrnaest prepreka za osobno uključivanje studenata u programe akademske mobilnosti koje su primarno naglašavale financijske, administrativne i osobne razloga koji mogu igrati ključnu ulogu u osobno uključivanje studenata u programe međunarodne mobilnosti (Dragun, A, et al., 2006). U sklopu analize prethodnih istraživanja a za potrebe dokazivanja postavljenih hipoteza identificirani su i odabrani ključni utjecaji sudjelovanja u programima međunarodne akademske mobilnosti na profesionalni i osobni razvoj studenata s posebnim osvrtom na utjecaj istoga na razinu stjecanja različitih kompetencija (Dolga et al., 2015.; ESNSurvey, 2022). Posebno se razmatrao i utjecaj sudjelovanja studenata u programu međunarodne akademske mobilnosti na spremnost za budućim međunarodnim iskustvom posebno spram budućega posla i života kako u zemlji tako i u inozemstvu (ESNSurvey, 2022.).

Također, prikupljene su informacije o studijskom programu i stupnju obrazovanja svakog ispitanika. Posebna pažnja posvećena je iskustvima studenata s međunarodnom mobilnošću, uključujući njihovo sudjelovanje u programima poput Erasmusa. Istraživane su i percepcije studenata o utjecaju međunarodne mobilnosti na njihove kompetencije i profesionalni razvoj, kao i identifikacija i analiza prepreka s kojima su se studenti suočili prilikom sudjelovanja u međunarodnim programima. Paralelno, za obradu prikupljenih podataka korištene su različite statističke metode, uključujući analizu, sintezu, indukciju i dedukciju. Ove metode omogućile su temeljito razumijevanje prikupljenih podataka i doprinijele donošenju zaključaka o efektima međunarodne mobilnosti na studente.

3.2. Prezentacija i interpretacija rezultata istraživanja

Temeljm prikupljenih podataka iz anketnog istraživanja provedenog među studentima, uočena je značajna razlika u distribuciji spolova među ispitanicima. Ukupno je sudjelovalo 432 ispitanika, od čega je 246 ili 57% činilo ženske ispitanike, dok su muški ispitanici predstavljali 43% ili 186 ispitanika (Grafikon 1). Ovaj podatak sugerira da je interes za sudjelovanje u anketi bio više izražen među ženskim studenticama. Istraživanje je uključivalo kako onsite tako i online pristup, omogućujući mnoštvo sudionika iz različitih geografskih i obrazovnih konteksta. Onsite dio ankete proveden je direktno tijekom predavanja na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Rijeci, gdje je sudjelovalo 203 studenta treće godine,

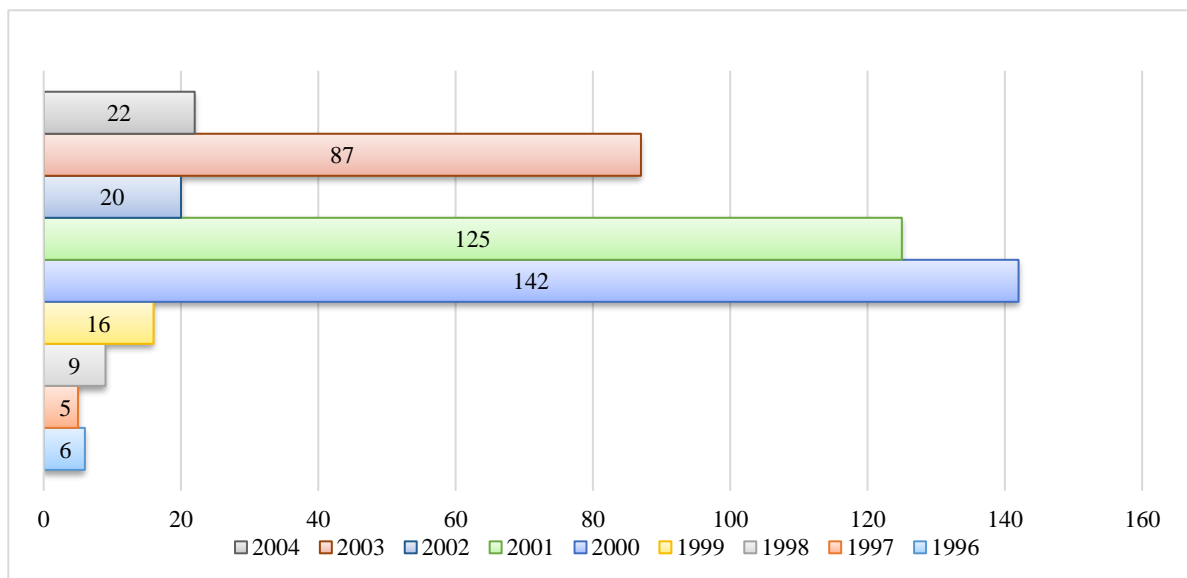
dok je preostalih 229 ispitanika sudjelovalo putem online ankete. Ovakav pristup omogućio je temeljitiji uvid u percepcije i stavove studenata vezane za temu istraživanja, čime se dodatno obogaćuje razumijevanje utjecaja međunarodne mobilnosti na studente.

Grafikon 1. Struktura ispitanika prema spolu

Izvor: samostalna izrada autorice rada

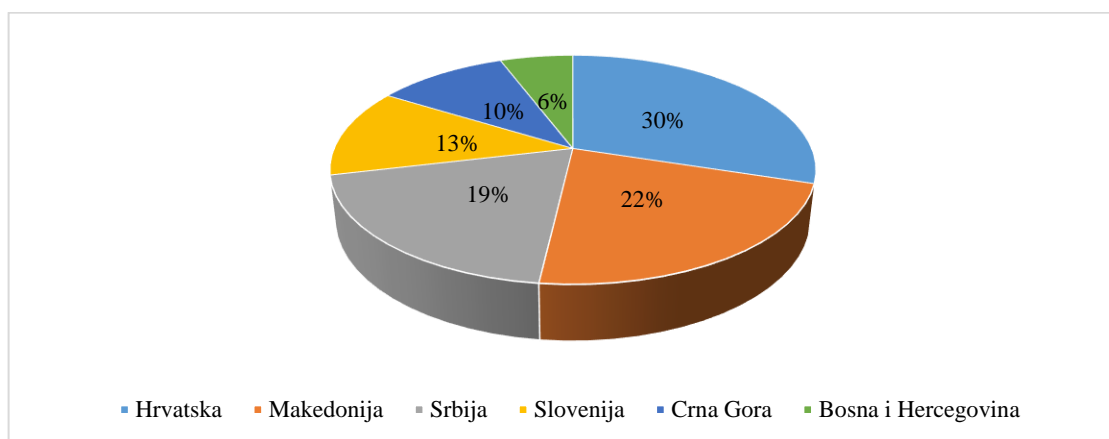
Grafikon 2 prikazuje distribuciju ispitanika po godinama rođenja i omogućuje detaljan uvid u dobnu strukturu sudionika istraživanja. Najveći broj ispitanika čine studenti rođeni 2000. i 1999. godine, s 142 i 125 ispitanika respektivno, što predstavlja značajnu koncentraciju unutar demografskog profila. Ove dvije godine zajedno čine značajan postotak ukupnog uzorka, naglašavajući prisutnost relativno mladih sudionika u istraživanju. Aritmetička sredina godina rođenja ispitanika iznosi 2000.67, dok je standardna devijacija 1.67, što ukazuje na relativno usku distribuciju godina rođenja oko srednje vrijednosti. Osobe rođene 2001. godine također su značajno zastupljene s 87 ispitanika, dok je broj onih iz 2002. godine nešto manji, sa 22 ispitanika. S druge strane, ispitanici rođeni 2003. i 2004. godine predstavljaju manji dio uzorka, s 9, odnosno 16 ispitanika. Značajno je spomenuti i prisutnost starijih ispitanika, primjerice onih rođenih 1996. godine, koji su prisutni s 5 ispitanika, ukazujući na širi doseg istraživanja među različitim starosnim grupama. Ovakvi rezultati ističu kako su različite generacije moguće različito reagirale na teme i pitanja postavljena u istraživanju. Dobna raznolikost među sudionicima omogućuje sveobuhvatniju analizu utjecaja međunarodne mobilnosti na akademska i osobna iskustva mladih ljudi, dodajući dodatnu vrijednost u interpretaciju i razumijevanje prikupljenih podataka.

Grafikon 2. Struktura ispitanika prema dobi

Izvor: samostalna izrada autorice rada

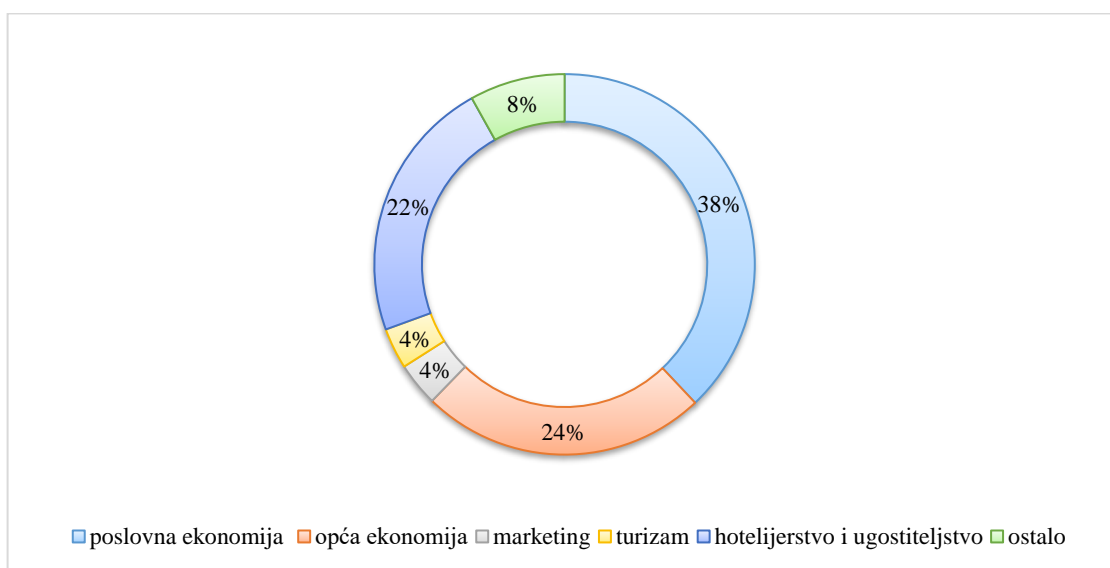
Analiza geografskog porijekla ispitanika, pokazuje različitu zastupljenost sudionika iz zemalja Balkanske regije. Najveći udio ispitanika, 30%, odnosno 129 sudionika, dolazi iz Hrvatske. Makedonija je zastupljena s 22% ispitanika, što u brojkama iznosi 95 osoba. Srbija slijedi s 19%, ili 84 ispitanika, dok Slovenija čini 13% uzorka s 54 sudionika. Osim toga, Crna Gora i Bosna i Hercegovina također su zastupljene u uzorku s 10% i 6% ispitanika, odnosno s 43 i 26 sudionika respektivno. Ova raznolikost u geografskom porijeklu ispitanika omogućava širi uvid u regionalne razlike i sličnosti u percepcijama i iskustvima povezanim s međunarodnom mobilnošću. Analiza ukazuje na široku zastupljenost studenata iz različitih dijelova Balkana, čime se osigurava bolje razumijevanje kako različiti kulturni i obrazovni konteksti utječu na ishode međunarodne mobilnosti.

Grafikon 3. Struktura ispitanika prema zemlji porijekla

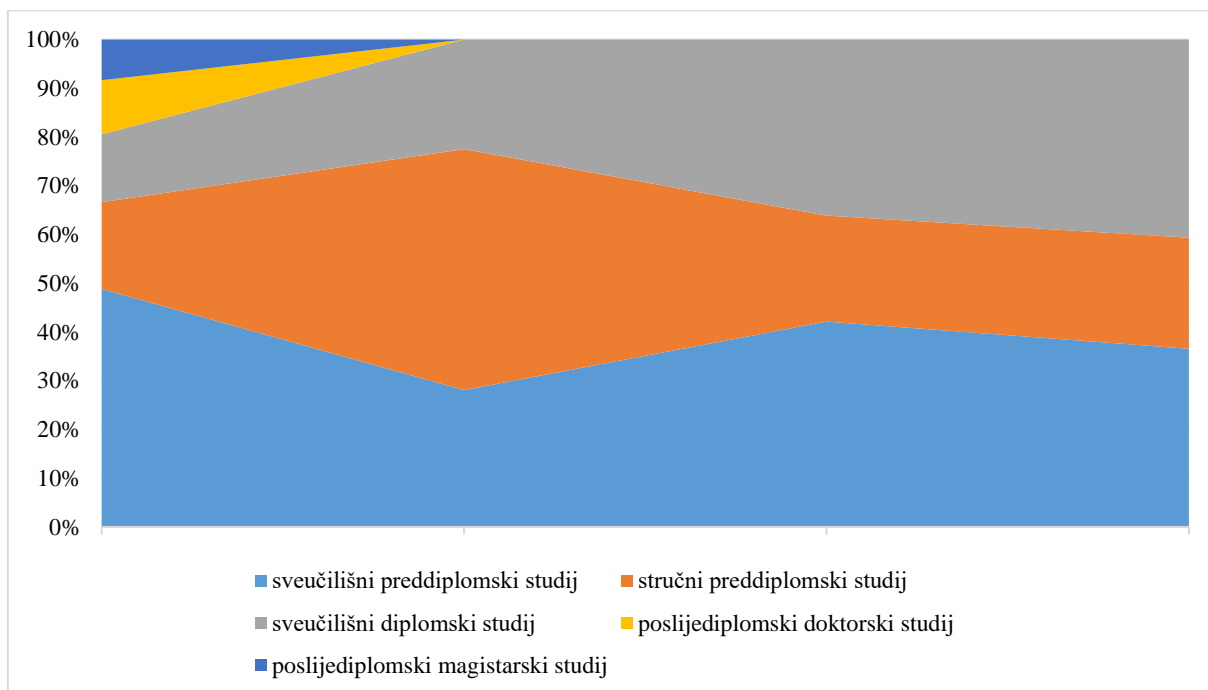
Izvor: samostalna izrada autorice rada

Grafikon 4 prikazuje distribuciju studijskih programa među ispitanicima istraživanja. Većina ispitanika, 38%, pohađa program poslovne ekonomije. Značajan dio, 24%, upisan je na studij opće ekonomije. Studijski program turizma i ugostiteljstva odabrao je 22% ispitanika, što predstavlja 97 sudionika. Također je evidentirano da su neki od ispitanika studenti drugih studijskih programa kao što su medicina, informatičke tehnologije i pravo, čineći manji postotak ukupnog uzorka. Ovi podaci ukazuju na raznolikost akademskih interesa među sudionicima, što pruža uvid u različite perspektive i iskustva povezana s međunarodnom mobilnošću unutar različitih disciplina.

Grafikon 4. Struktura ispitanika prema studijskom programu

Izvor: samostalna izrada autorice rada

Grafikon 5. Struktura ispitanika prema stupnju obrazovanja

Izvor: samostalna izrada autorice rada

Analiza stupnja obrazovanja među ispitanicima istraživanja pokazuje da je sveučilišni preddiplomski studij najzastupljeniji, s 48% ili 208 ispitanika. Ispitanici koji su završili stručni preddiplomski studij čine 18% uzorka, dok oni na sveučilišnom diplomskom studiju predstavljaju 14%. Manji postotak ispitanika, 11%, upisan je na poslijediplomski doktorski studij, a 9% na poslijediplomski magistarski studij. Ovi podaci odražavaju visok udio ispitanika na početnim stupnjevima visokoobrazovnih programa, što ukazuje na značajan interes među mlađim studentima za sudjelovanje u istraživanju. Različite razine obrazovanja prisutne među sudionicima pružaju širok spektar perspektiva na temu međunarodne mobilnosti, omogućujući sveobuhvatniji pogled na kako različiti obrazovni stupnjevi percipiraju i iskorištavaju mogućnosti koje pruža međunarodna mobilnost (Grafikon 5).

Drugi dio ankete fokusira se na aspekte međunarodne mobilnosti studenata, analizirajući prepreke s kojima se studenti susreću te razloge za sudjelovanje u programima mobilnosti. Istraživanje je pokazalo da studenti najčešće navode nedovoljnu fleksibilnost programa i poteškoće u priznavanju ECTS bodova kao značajne prepreke, s 43% ispitanika koji su to istaknuli. Dodatnih 39.19% ispitanika smatra administrativno kompliciran postupak prijave na program mobilnosti kao izuzetno veliku prepreku, što može rezultirati smanjenim brojem prijava. Nastavne obaveze na matičnom fakultetu i nepriznavanje ECTS bodova također su izdvojeni kao velike prepreke, s 27% ispitanika koji su to naveli (Tablica 1).

Tablica 1. Eventualne prepreke prilikom prijavljivanja za međunarodnu mobilnost

Rbr.	PREPREKE	1	2	3	4	5	As	Sd
1	Nema dovoljno podataka o kvaliteti studijskih programa u inozemstvu	7.64%	11.80%	28.24%	34.72%	17.60%	3.43	1.17
2	Većina programa još nije dovoljno fleksibilna i postoji poteškoće u priznavanju ECTS bodova	3.00%	9.00 %	28.00%	43.00%	17.00%	3.63	0.94
3	Stipendija ne bi pokrila sve troškove, a nemam dovoljno novaca za odlazak	3.94%	8.56%	26.39%	41.44%	19.68%	3.64	1.02
4	Problem oko rješavanja smještaja u drugoj zemlji	1.62%	5.32%	28.94%	34.49%	29.63%	3.85	0.96
5	Administrativne poteškoće prilikom uključivanja u shemu osposobljavanja u drugoj državi, ako me prema zakonu te zemlje klasificiraju kao zaposlenog	3.24%	10.88%	34.03%	39.12%	12.73%	3.47	0.96
6	Problem prilikom ostvarivanja socijalnih prava i olakšica u toj zemlji	5.32%	19.68%	29.86%	32.18%	12.96%	3.28	1.08
7	Dobivanje dozvole boravka	8.80%	19.68%	30.79%	28.94%	11.81 %	3.15	1.13
8	Gubitak naknade za nezaposlene i socijalne pomoći ako se uključim u program mobilnosti u drugoj zemlji, članici tijekom razdoblja duljega od tri mjeseca	10.88%	18.98%	28.01%	30.32%	11.81%	3.13	1.18
9	Nedovoljno poznavanje jezika	15.51%	15.74%	25.69%	21.06%	21.99%	3.18	1.35
10	Teško sklapam prijateljstva i uspostavljam kontakte	21.30%	19.21%	20.14%	25.93%	13.43%	2.91	1.35
11	Obiteljski razlozi (npr. Briga za djecu, starije članove obitelji i dr.)	13.66%	21.53%	26.85%	23.38%	13.89%	3.02	1.25
12	Nastavne obaveze na matičnome fakultetu	8.33%	14.81%	26.16%	30.32%	20.37%	3.30	1.20
13	Nedovoljna administrativna potpora na matičnome fakultetu/sveučilištu	7.64%	16.90%	28.70%	31.25%	15.51%	3.30	1.15

14	Osobni razlozi (npr. Zdravstveni razlozi, strah i dr.)	13.66%	15.51%	32.41%	24.77%	13.66%	3.09	1.22
15	Izostanak podrške u organizaciji putovanja od strane matičnoga fakulteta/sveučilišta	7.64%	17.13%	35.19 %	27.31%	12.73%	3.20	1.10
16	Administrativno kompliciran postupak prijave na program mobilnosti na matičnom fakultetu/sveučilištu	5.79%	13.89%	27.08%	29.17%	24.07%	3.52	1.16
17	Nemam dovoljno podataka o programu i proceduri prijave na mobilnost	4.40%	13.43%	31.71%	34.95%	15.51%	3.44	1.04
18.	Nesigurnost u pogledu potpore matičnoga fakulteta/sveučilišta ukoliko nastupe problem vezani uz studij u stranoj zemlji	5.79%	15.74%	23.15%	33.33%	21.99%	3.50	1.16
19.	Nesigurnost u pogledu potpore matičnoga fakulteta/sveučilišta ukoliko nastupe problem privatne prirode u stranoj zemlji	5.79%	16.90%	25.46%	37.04%	14.81 %	3.38	1.10
20.	Nesigurnost destinacije u kojoj se strani fakultet/sveučilište nalazi.	10.65%	15.05%	29.63%	31.02%	13.66%	3.22	1.18

Izvor: samostalna izrada autorice rada

Razlozi za uključivanje studenata u programe akademske mobilnosti variraju i često su osobno oblikovani. Značajan broj ispitanika, 38 %, ističe međukulturalno iskustvo kao ključan motiv. Ovo iskustvo ne samo da pruža priliku za upoznavanje s različitim kulturama, običajima i načinima razmišljanja, već i otvara vrata ka novim perspektivama i dubljem razumijevanju globalnog društva. Akademske razvoj, koji uključuje pristup novim nastavnim praksama i istraživačkim mogućnostima, važan je za 43% ispitanika. Ova prilika omogućuje rad s istaknutim profesorima, korištenje specijalizirane opreme i uključivanje u relevantne projekte, što može značajno obogatiti akademsko iskustvo studenata. Profesionalni napredak također se često ističe kao motiv za sudjelovanje u mobilnosti. Iskustvo stečeno u inozemstvu može značajno obogatiti životopis studenta i pružiti mu konkurentnu prednost na tržištu rada. Međunarodni kontakti, prakse i stažiranja omogućuju izgradnju profesionalnih veza i stvaranje prilika za buduće karijere. Pored toga, 41% ispitanika naglašava unaprjeđenje jezičnih vještina kao bitan razlog za uključivanje u međunarodnu mobilnost. Boravak u zemlji gdje se govori

drugi jezik omogućava studentima da na autentičan način unaprijede svoje jezične sposobnosti kroz svakodnevnu komunikaciju s lokalnim stanovništvom i sudjelovanje u nastavi na stranom jeziku.

Tablica 2 prikazuje elemente koji utječu na profesionalni i osobni razvoj studenata pokazuje različite aspekte razvoja koji se mogu unaprijediti kroz međunarodnu mobilnost. Elementi kao što su stjecanje znanstvenih i stručnih znanja i vještina, prepoznavanje akademskih i profesionalnih mogućnosti, te razvoj relacijskih vještina, istaknuti su kao ključni za uspješan razvoj studenata. Samopouzdanje, osjećaj neovisnosti i osjećaj pripadnosti grupi ili zajednici također su važni faktori koji se razvijaju kroz iskustvo mobilnosti. Ovi rezultati naglašavaju kako međunarodna mobilnost ne samo da obogaćuje akademsko iskustvo, već i osobno osnažuje studente, pripremajući ih za profesionalne izazove i omogućavajući im da postanu efikasniji i kompetentniji na globalnom tržištu rada.

Kompetencije su kombinacija znanja, vještina, sposobnosti, stavova i ponašanja koje pojedinac posjeduje i primjenjuje u određenim situacijama kako bi postigao određene ciljeve ili riješio probleme. One čine osnovu za uspješno obavljanje poslova, izvršavanje zadataka ili interakciju s drugima. U akademskoj mobilnosti, ispitanici su odgovorili s 45% da kreativno izražavanje koje potiče studente da razmišljaju izvan uobičajenih okvira i budući da su izloženi novim kulturama, idejama i perspektivama snažno utječe, kako u akademskom, tako i u svakodnevnom životu.

Sudjelovanje u programu mobilnosti pruža studentima priliku da se suoče s izazovima i novim situacijama, što im omogućuje dublje razumijevanje vlastitih sposobnosti, ali i nedostataka. Izlaganje različitim akademskim pristupima i metodama u stranoj zemlji potiče studente na logičko razmišljanje i analizu problema iz više perspektiva, pa tako 24 % sudionika je istaknulo da utječena profesionalan razvoj.

Tablica 2. Elementi koji utječu na profesionalni razvoj studenata koji sudjeluju na mobilnosti

Rbr.	Utjecaj na profesionalni u osobni razvoj studenata	1	2	3	4	5	As	Sd
1	Stjecanje znanstvenih znanja i vještina	5.79%	12.04%	15.28%	29.96%	37.04%	3.80	1.22
2	Stjecanje stručnih znanja i vještina	0.93%	5.79%	13.43%	41.67%	38.19%	4.10	0.91
3	Stjecanje znanja i vještina stranih jezika	4.63%	3.70%	15.51%	37.73%	38.43%	4.02	1.05
4	Prepoznavanje akademskih/znanstvenih mogućnosti	0.93%	5.09%	19.44%	29.40%	45.14%	4.13	0.96
5	Prepoznavanje profesionalnih mogućnosti	3.24%	2.08%	19.44%	31.71%	43.52%	4.10	1.00

6	Razvoj relacijskih vještina	1.62%	5.32%	24.77%	29.17%	39.12%	3.99	1.00
7	Osobni sustav vrijednosti	1.62%	6.71%	14.81%	24.07%	52.78%	4.20	1.03
8	Samopouzdanje (svijest o osobnoj vrijednosti)	5.56%	9.26%	14.81%	27.31%	43.06%	3.93	4.02
9	Osjećaj neovisnosti	1.62%	6.94%	20.83%	28.94%	27.31%	1.20	1.02
10	Osjećaj pripadnosti grupi ili zajednici	4.17%	8.80%	16.20%	21.76%	14.81%	4.03	1.17
11	Stav prema poslu i učenju	1.62%	5.09%	9.49%	22.92%	60.88%	4.36	0.96
12	Odnos prema odabranom zanimanju	2.78%	3.01%	14.81%	41.44%	37.96%	4.09	0.94
13	Odnos prema obitelji	1.62%	7.41%	12.27%	44.31%	34.49%	4.03	0.95
14	Povećanje i poboljšanje međuljudskih odnosa sa strancima	2.55%	4.17%	16.20%	41.90%	35.19%	4.03	0.95
15	Odnos s ljudima iz vlastite zemlje	0.93%	10.42%	25.69%	21.99%	40.97%	3.92	1.08
16	Unapređenje međuljudskih odnosa s članovima obitelji i bliskim prijateljima	2.08%	6.02%	14.58%	18.98%	58.33%	4.25	1.05
17	Prehrambene navike	3.24%	4.17%	8.56%	32.41%	51.62%	4.25	1.00
18	Navike slobodnog vremena	0.46%	5.56%	11.81%	52.31%	29.86%	4.06	0.82
19	Planove za buduću karijeru – akademsko i profesionalno iskustvo stečeno u inozemstvu cijeni se kao pozitivan čimbenik za postizanje i bavljenje određenim zanimanjem u budućnosti	0.00%	3.47%	12.73%	50.00%	33.56%	4.13	0.79
20	Plan za budućnost u vezi s obiteljskim životom	0.46%	5.09%	12.27%	54.86%	27.31%	4.03	0.80

Izvor: samostalna izrada autorice rada

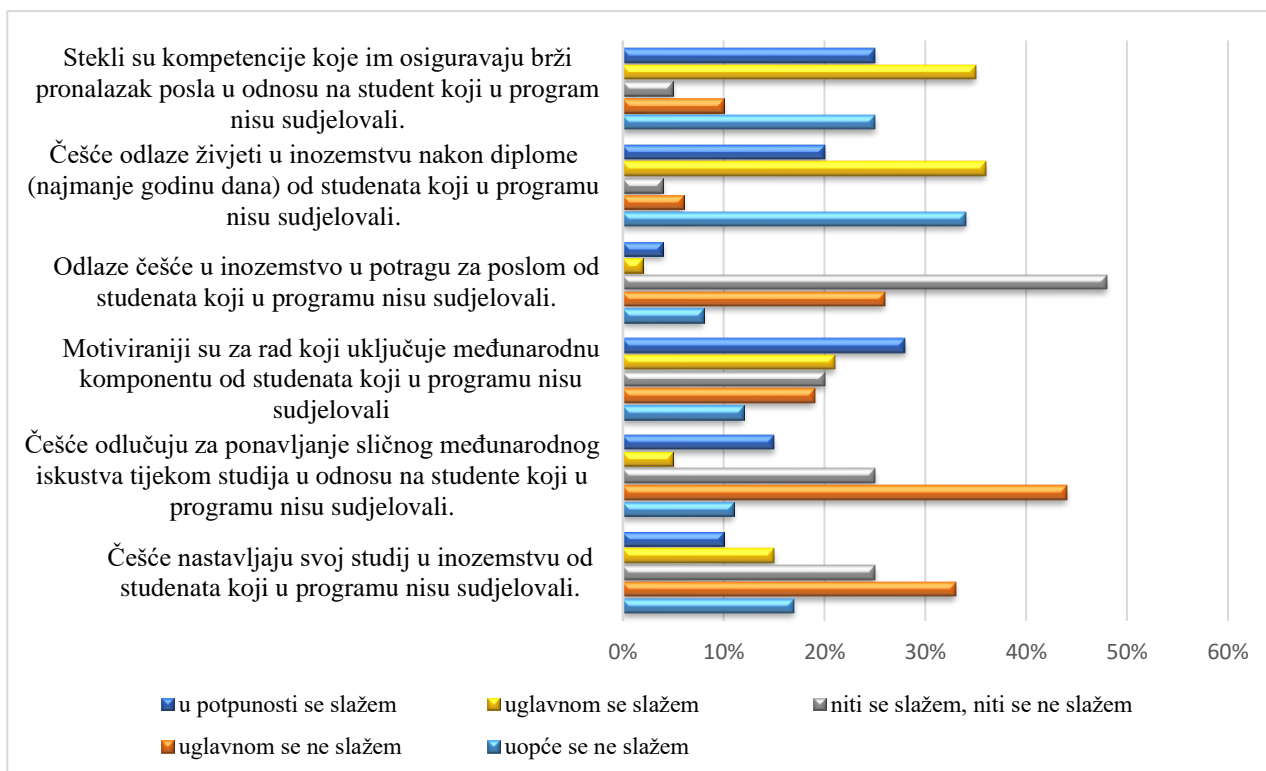
Boravak u stranoj zemlji može potaknuti studente na aktivnije uključivanje u lokalnu zajednicu, što obuhvaća volontiranje, sudjelovanje u studentskim organizacijama ili političkim inicijativama. To predstavlja bitnu kompetenciju koja predstavlja prednost sudionicima u mobilnosti koji žele brzo nakon završetka svog obrazovanja uključiti se u poslovni svijet. Iskustvo studiranja u inozemstvu često potiče otvorenost uma i znatiželju za nova iskustva, ideje i načine razmišljanja, pa tako otvorenost i znatiželja za nove pristupe i izazove predstavljaju kompetenciju za koju 33% ispitanika navodi da snažno utječe na njihov daljnji razvoj. Planiranje i organiziranje zadataka i aktivnosti obuhvaća sposobnost strukturiranja poslova, određivanja prioriteta, raspoređivanja resursa i vođenja evidencije kako bi se postigli ciljevi na učinkovit način. Osobe s ovom kompetencijom mogu jasno definirati ciljeve, razviti planove djelovanja, prilagoditi se promjenama u okolini te učinkovito upravljati vremenom i resursima, pri čemu 52% ispitanika navodi da ova kompetencija snažno utječe na njihov razvoj.

Pronalazak rješenja u teškim i/ili zahtjevnim situacijama obuhvaća sposobnost analiziranja složenih problema, identifikaciju alternativnih mogućnosti i donošenje odluka koje vode prema rješenju problema. Osobe s ovom kompetencijom mogu se nositi s izazovnim situacijama, prepoznati prilike za poboljšanje i efikasno primjenjivati strategije rješavanja problema, što predstavlja najvažniju kompetenciju koju mogu steći sudionici akademske mobilnosti. Ove kompetencije su ključne za uspješno obavljanje zadataka u poslovnom okruženju, jer omogućavaju pojedincima da budu organizirani, fleksibilni i proaktivni u suočavanju s različitim izazovima i nepredviđenim situacijama.

Posljednji dio anketnog upitnika fokusirao se na procjenu spremnosti studenata za buduće sudjelovanje u mobilnosti. Istraživanje pokazuje da studenti koji su već sudjelovali u programu mobilnosti češće nastavljaju svoj studij u inozemstvu u usporedbi s onima koji nisu sudjelovali u takvim programima. Iskustva stečena tijekom studija u inozemstvu pozitivno utječu na studente, čineći ih sklonijima nastavku obrazovanja u međunarodnom okruženju za daljnji osobni i profesionalni razvoj. Osim toga, pozitivna iskustva u programima mobilnosti potiču studente na razmatranje dodatnih međunarodnih iskustava, čime proširuju svoje horizonte, razvijaju međukulturalnu osjetljivost i unapređuju svoje akademske i profesionalne vještine. Sudjelovanje u programu mobilnosti obogaćuje studente, potičući ih da traže zaposlenje koje uključuje međunarodne aspekte, svjesni kako takvo iskustvo može pridonijeti njihovom osobnom i profesionalnom razvoju. Nadalje, ova iskustva opskrbljuju studente vještinama i međunarodnim iskustvom koje ih čini konkurentnijima na globalnom tržištu rada, stoga su skloniji tražiti poslove u inozemstvu.

Sudjelovanje u programima međunarodne mobilnosti osigurava studentima iskustva koja značajno pridonose njihovom profesionalnom i osobnom razvoju, što je vidljivo iz pozitivnih odgovora većine ispitanika. Ti programi ne samo da nude priliku za učenje i život u inozemstvu, već također potiču studente da razmatraju mogućnost života i rada u inozemstvu kao dugoročne opcije nakon završetka studija. Ta iskustva obogaćuju studente međunarodnim iskustvom, međukulturalnom osjetljivošću i komunikacijskim vještinama, koje su visoko cijenjene na tržištu rada i mogu znatno ubrzati proces pronalaska posla nakon diplome. Prema tome, analiza rezultata iz Grafikona 6 pokazuje da studenti koji sudjeluju u programima mobilnosti imaju tendenciju nastaviti svoje obrazovanje u inozemstvu, češće nego studenti koji u tim programima nisu sudjelovali. Također, oni su motiviraniji za rad koji uključuje međunarodne aspekte i skloniji su donošenju odluka koje uključuju ponavljanje sličnih međunarodnih iskustava tijekom studija. Sposobnost za planiranje i organizaciju, kao i prilagodljivost novim situacijama

i izazovima, također su kompetencije koje studenti često razviju kroz sudjelovanje u ovakvim programima.

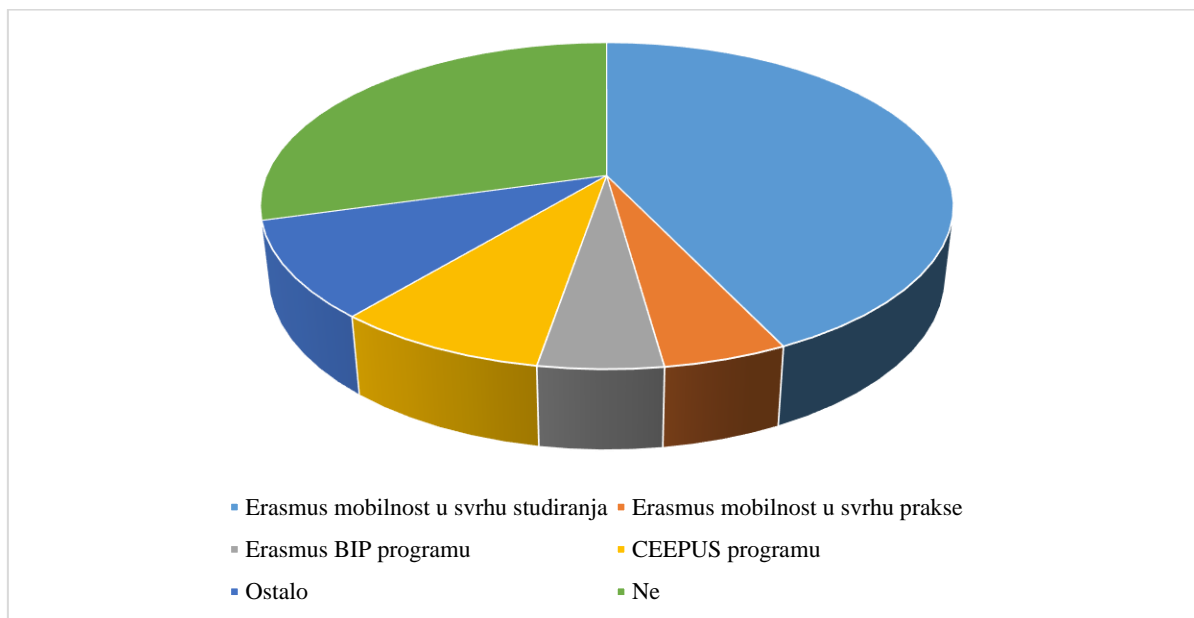
Grafikon 6. Spremnost studenata za buduća sudjelovanja u međunarodnoj mobilnosti

Izvor: Samostala izrada autorice rada

Rezultati prikazani u Grafikonu 6 također ukazuju na to da studenti koji su sudjelovali u međunarodnim programima češće odlaze u inozemstvo u potragu za poslom i skloniji su živjeti u inozemstvu nakon diplome. Ove aktivnosti ne samo da potvrđuju njihovu spremnost za globalno tržište rada, već i pokazuju kako iskustva stečena tijekom međunarodne mobilnosti mogu utjecati na njihove profesionalne perspektive i životne planove. Dake, ovi podaci, prikupljeni od studenata iz različitih država i s više od deset različitih fakulteta, pružaju vrijedan uvid u široki spektar utjecaja koje međunarodna mobilnost ima na studentsku populaciju. Ovakva iskustva ne samo da oblikuju njihove profesionalne putanje, već i osobno obogaćuju, otvarajući studentima vrata za nove životne prilike i profesionalni razvoj na globalnoj razini.

Nakon analize pitanja o razlozima, preprekama i motivima za prijavu na međunarodne programe, anketni upitnik prešao je na ispitivanje iskustava sudionika koji su već sudjelovali u međunarodnoj razmjeni. Od ukupno 432 ispitanika, 184 je potvrdilo sudjelovanje u programima mobilnosti, pri čemu se program ERASMUS+ istaknuo kao najčešći izbor. Pored ERASMUS+

programa, među popularne programe spadaju i BIP te CEEPUS programi. Nažalost, 126 ispitanika navelo je da nikada nisu sudjelovali u međunarodnoj razmjeni iz različitih razloga. Grafikon koji prikazuje prethodno iskustvo u međunarodnoj mobilnosti pokazuje različite programe u kojima su ispitanici sudjelovali. Osim glavnih programa kao što su ERASMUS+ za studije i praksu, ispitanici su također sudjelovali u manje poznatim programima, što ukazuje na široku paletu dostupnih opcija za međunarodnu razmjenu (Grafikon 7).

Grafikon 7. Prijašnje iskustvo u programima međunarodne mobilnosti

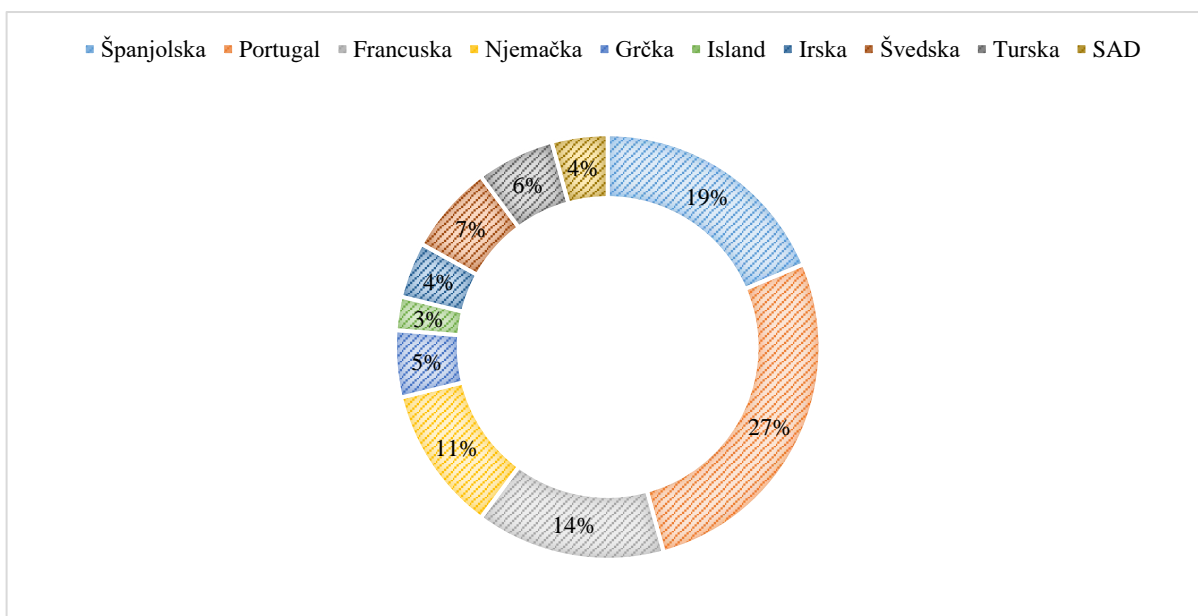
Izvor: samostalna izrada autorice rada

U nastavku anketnog upitnika, ispitanici koji su prethodno sudjelovali u studentskim razmjenama suočili su se s pitanjem o učestalosti njihovih razmjena. Odgovori su pokazali da većina sudionika nije mogla sudjelovati više od dva puta u istom programu, što je ukazalo na ograničenja unutar programa razmjene koja mogu utjecati na kontinuitet međunarodnog obrazovanja i profesionalnog usavršavanja. Ova ograničenja predstavljaju značajan aspekt koji treba razmotriti pri planiranju i unapređenju programa međunarodne mobilnosti, kako bi se omogućilo češće i fleksibilnije sudjelovanje u takvim prilikama.

Ispitanici su u anketi izvještavali i o trajanju svojeg boravka na međunarodnoj razmjeni. Rezultati su pokazali da je najveći broj ispitanika, njih pet, proveo punih 12 mjeseci na razmjeni, dok je osam ispitanika sudjelovalo u razmjeni u trajanju od jednog mjeseca. Tako se u posljednjem dijelu ankete istraživalo o zemlji u kojoj su ispitanici provodili svoje mobilnosti. Analiza je otkrila da su Španjolska i Portugal, smješteni na Pirinejskom poluotoku, bili najpoželjnije destinacije, s 55% ispitanika koji su tamo provodili svoju mobilnost. Za njima slijede Nizozemska s 15% i Francuska s 12% sudionika, dok je Njemačka privukla 8%

ispitanika. Ovi podaci ukazuju na popularnost ovih europskih destinacija među studentima koji traže međunarodno iskustvo (Grafikon 8).

Grafikon 8 također prikazuje širinu izbora destinacija za međunarodnu mobilnost, uključujući Grčku, Irsku, Švedsku, Tursku i SAD. Ova raznolikost odražava bogatstvo opcija koje studenti imaju pri odabiru gdje će provesti svoj period studija ili prakse u inozemstvu, omogućavajući im da svoje međunarodne iskustvene programe prilagode osobnim akademskim ciljevima i profesionalnim aspiracijama, kao i želji za upoznavanjem novih kultura.

Grafikon 8. Zemlja u kojoj se nalazila ustanova u inozemstvu

Izvor: samostalna izrada autorice rada

Analiza rezultata istraživanja provedenog među studentima ukazuje na značajan interes i sudjelovanje u programima međunarodne mobilnosti, s posebnim naglaskom na rodnu zastupljenost gdje su ženske studentice pokazale veći interes. Studenti su prepoznali brojne koristi sudjelovanja u programima mobilnosti, uključujući međukulturalno iskustvo, akademski razvoj, profesionalni napredak i unaprjeđenje jezičnih vještina. Rezultati pokazuju da međukulturalno iskustvo, istaknuto od strane 64% ispitanika, ima ključnu ulogu u motivaciji za sudjelovanje u ovim programima. Akademski razvoj i profesionalni napredak također su istaknuti kao važni razlozi za sudjelovanje, s 43% odnosno 33% ispitanika koji su naveli ove čimbenike kao bitne. Analiza prepreka s kojima se studenti susreću prilikom prijave na programe mobilnosti ukazuje na nedovoljnu fleksibilnost programa i administrativne poteškoće kao značajne barijere. Nedovoljna fleksibilnost programa i priznavanje ECTS bodova istaknuti su kao najveće prepreke, što ukazuje na potrebu za poboljšanjem ovih aspekata kako bi se

olakšalo sudjelovanje studenata. Rezultati istraživanja također pokazuju da sudjelovanje u programima mobilnosti značajno doprinosi razvoju ključnih kompetencija studenata. Studenti su posebno istaknuli razvoj relacijskih vještina, osjećaj neovisnosti, samopouzdanje i osjećaj pripadnosti grupi kao važna postignuća koja su rezultat sudjelovanja u programima mobilnosti. Ovi rezultati naglašavaju važnost programa mobilnosti ne samo za akademski i profesionalni razvoj, već i za osobni rast i razvoj studenata.

Sudjelovanje u međunarodnim programima mobilnosti također ima pozitivan utjecaj na buduće planove studenata, s mnogima koji planiraju nastaviti svoje obrazovanje i profesionalne karijere u međunarodnom kontekstu. Iskustva stečena kroz ove programe čine studente konkurentnijima na globalnom tržištu rada i motiviraju ih za daljnje međunarodne angažmane. Sveukupno, istraživanje ukazuje na značajne koristi koje međunarodna mobilnost donosi studentima, ističući potrebu za daljnjim unaprjeđenjem i promoviranjem ovih programa kako bi se omogućilo što većem broju studenata da iskoriste ove prilike za osobni i profesionalni razvoj.

Zaključak

U današnjem globaliziranom svijetu, međunarodna mobilnost studenata postaje ključni faktor za osobni i profesionalni razvoj. Rad je detaljno analizirao utjecaj međunarodne mobilnosti na razvoj karijere studenata kroz različite aspekte, uključujući motive za sudjelovanje, prepreke, te percepcije studenata o učincima mobilnosti na njihove kompetencije i buduće zapošljavanje. Rezultati istraživanja potvrđuju da međunarodna mobilnost omogućuje studentima stjecanje interkulturalnih kompetencija, jezičnih vještina te razvoj liderskih sposobnosti i adaptabilnosti. Ovi elementi čine studente konkurentnijima na globalnom tržištu rada i pomažu im u izgradnji karijere.

Kroz iskustva studiranja ili rada u inozemstvu, studenti razvijaju sposobnost prilagodbe novim situacijama, povećavaju svoju samostalnost i bolje se snalaze u multikulturalnim okruženjima. Ove kompetencije su visoko cijenjene na tržištu rada i značajno povećavaju zapošljivost studenata. Također, rezultati istraživanja pokazali su da sudjelovanje u programima mobilnosti, poput Erasmus-a, značajno doprinosi razvoju različitih vještina koje su ključne za budući profesionalni uspjeh. Studenti koji sudjeluju u međunarodnim programima često pokazuju veću samostalnost, bolje snalaženje u multikulturalnim okruženjima i razvijene liderske vještine, što ih čini atraktivnijima poslodavcima.

Unatoč brojnim koristima, istraživanje je identificiralo i značajne prepreke koje studenti susreću prilikom sudjelovanja u međunarodnim programima. Najčešće prepreke uključuju administrativne poteškoće, nedovoljnu financijsku podršku, te izazove u priznavanju ECTS bodova. Ove prepreke mogu obeshrabriti studente i smanjiti njihov interes za sudjelovanje u međunarodnim programima mobilnosti. Stoga je važno da obrazovne institucije i kreatori politika razviju strategije koje će smanjiti ove prepreke i omogućiti većem broju studenata da iskoriste prednosti međunarodne mobilnosti.

Na temelju rezultata istraživanja, može se zaključiti da je postavljena hipoteza potvrđena. Studenti koji sudjeluju u programima međunarodne mobilnosti doista stječu nove kompetencije i značajno unapređuju postojeće. Ovo istraživanje pokazuje da međunarodna mobilnost ima pozitivan utjecaj na profesionalni razvoj studenata, povećava njihovu zapošljivost i priprema ih za izazove globalnog tržišta rada. Razlozi za potvrđivanje hipoteze leže u sveobuhvatnoj analizi prikupljenih podataka koja je pokazala da sudjelovanje u međunarodnim programima mobilnosti omogućuje studentima razvoj ključnih vještina, bolju prilagodljivost i povećanu konkurentnost na tržištu rada.

Zaključno, međunarodna mobilnost ima ključnu ulogu u osobnom i profesionalnom razvoju studenata. Iako postoje značajne prepreke koje treba prevladati, koristi od sudjelovanja u međunarodnim programima mobilnosti su višestruke. Kako bi se maksimizirao potencijal međunarodne mobilnosti, potrebno je unaprijediti podršku studentima kroz bolje financijske potpore, pojednostavljenje administrativnih postupaka i osiguranje priznavanja stečenih ECTS bodova. Ovaj rad pruža dublji uvid u važnost međunarodne mobilnosti i naglašava potrebu za daljnjim unaprjeđenjem programa kako bi se studentima omogućilo da u potpunosti iskoriste sve prednosti koje mobilnost pruža. Ovi rezultati i preporuke mogu poslužiti kao temelj za buduće politike i inicijative koje će podržati i unaprijediti međunarodnu mobilnost studenata, čime će se osigurati njihov uspjeh u globalnom okruženju.

Bibliografija

Knjige:

1. Altbach, P. G. (1998). *Comparative higher education: Knowledge, the university, and development*. Greenwood: Publishing Group.
2. Altbach, P. G., i Knight, J. (2007). *Međunarodna mobilnost studenata: Pregled i perspektive*. London: Routledge.
3. Gleason, N. W. (2018). *Higher education in the era of the fourth industrial revolution*. E-book: Springer Nature.
4. Ivanova, M., i Kovač, V. (2017). *Međunarodna mobilnost studenata: izazovi i perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
5. Knight, J. (2008). *Međunarodna mobilnost studenata: Evolucija i utjecaj*. Paris: UNESCO.
6. Knight, J. (2008). *Higher education in turmoil: The changing world of internationalization*. Leiden: Brill.
7. Lanahan, B. (2023). *International Student Mobility and Brain Drain*. In: Higher Education as Politics in Post-Rose Revolution Georgia. Palgrave Studies in Global Citizenship Education and Democracy. Palgrave Macmillan, Cham.
8. Paige, R. M., Cohen, A. D., Kappler, B., Chi, J. C., i Lassegard, J. P. (2009). *Maximizing study abroad: A students' guide to strategies for language and culture learning and use*. Minnesota: University of Minnesota, Center for Advanced Research on Language Acquisition.
9. Van Mol, C. (2014). *Erasmus Student Mobility as a Gateway to the International Labour Market?* In: Gerhards, J., Hans, S., Carlson, S. (eds) *Globalisierung, Bildung und grenzüberschreitende Mobilität. Sozialstrukturanalyse*. Springer VS, Wiesbaden, 295-314.
10. Ward, C., Bochner, S., i Furnham, A. (2001). *The psychology of culture shock*. New York: Routledge.
11. Ward, C., Okura, Y., Kennedy, A., i Kojima, T. (2008). *The U-curve on trial: A longitudinal*. E-book: Staff Publications.

Članci:

1. Andrade, M. S. (2006). International students in English-speaking universities: Adjustment factors. *Journal of Research in International Education*, 5(2), 131-154.

2. Bulatova, O. i Zaikovsky, O. (2020). International mobility of students in modern conditions of transformation in the global market of services (regional aspect). *Research Papers in Economics and Finance*, 4(2), 19-27.
3. Dolga i sur. (2015). Erasmus Mobility Impact On Profesional Training And Personal Development Of Students Beneficiarie. *Procedia – Social and Bihavioral Sciences*, Vol.1 No. 191, 1006-1013.
4. Gutema, D.M., Pant, S. and Nikou, S. (2024). Exploring key themes and trends in international student mobility research —A systematic literature review. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 16 (3), 843-861.
5. Isabelli-García, C. (2006). Study abroad social networks, motivation and attitudes: Implications for second language acquisition. *MLJ*, 90(4), 451-471.
6. Iriondo, I. (2020). Evaluation of the impact of Erasmus study mobility on salaries and employment of recent graduates in Spain, *Studies in Higher Education*, 45(4), 925-943.
7. Kritz, M. M., i Zlotnik, H. (2005). Global interactions: Migration systems, processes, and policies. *International Migration Review*, 39(3), 726-739.
8. Larbi, F. O., Ma, Z., Fang, Z., Virlanuta, F. O., Bărbuță-Mișu, N. i Deniz, G. (2022). Financial Anxiety among International Students in Higher Education: A ,Comparative Analysis between International Students in the United States of America and China. *Sustainability*, 14, 3743.
9. Lee, J. J., & Rice, C. (2007). Welcome to America? International student perceptions of discrimination. *Higher Education*, 53(3), 381-409.
10. Marinescu, N. i sur. (2022). An Empirical Research on the Behavioral Perceptions of University Students on Their ERASMUS Mobilities Abroad. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19, 5756.
11. Rivza, B., i Teichler, U. (2007). The changing role of student mobility. *Higher Education Policy*, 20, 457-475.
12. Smith, R. A., i Khawaja, N. G. (2011). A review of the acculturation experiences of international students. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(6), 699–713.
13. Tremblay, K. (2005). Academic Mobility and Immigration. *Journal of Studies in International Education*, 9(3), 196-228.
14. Weinert, F. E. (2001). Competencies and key competencies: *Educational perspective*. 371-374. 14.
15. Westera, W. (2001). Competences in education: a confusion of tongues. *Journal of Curriculum studies*, 33(1), 75-88.

16. White, R. W. (1959). Motivation reconsidered: the concept of competence. *Psychological review*, 66(5), 297.
17. Wiers-Jenssen, J., i Støren, L. A. (2021). International student mobility and the transition from higher education to work in Norway. *Higher education*, 82, 1119-1143.

Internet i ostali izvori:

1. British Council (2018). Annual Report 2018-2019. [anual-report2019-bcs-online_eng.pdf \(britishcouncilschool.es\)](#), pristupljeno 16.6.2024.
2. European Association for International Education. Resources. EAIE. <https://www.eaie.org/resources.html> pristupljeno 15. ožujka 2024.
3. Europska komisija (2020). *Erasmus+ Program Guide*, [Erasmus+ Program Guide](#), pristupljeno 15.6.2024.
4. European Commission (n.d.). Marie Skłodowska-Curie Actions, [Home - Marie Skłodowska-Curie Actions \(europa.eu\)](#), pristupljeno 14.6.2024.
5. Institute of International Education . Publications. IIE. <https://www.iie.org/en/Research-and-Insights/Publications> pristupljeno 17. ožujka 2024.
6. European Commission-EU Education and Training. https://ec.europa.eu/education/index_en pristupljeno 17. ožujka 2024.
7. Open Doors Data. Institute of International Education. <https://www.iie.org/Research-and-Insights/Open-Doors/Data> pristupljeno 19. ožujka 2024.
8. OECD (2019). Education at a Glance 2019, [f8d7880d-en.pdf \(oecd-ilibrary.org\)](#), pristupljeno 16.6.2024.
9. UNESCO Institute for Statistics. UIS Education Statistics. <http://uis.unesco.org/en/topic/education-statistics> pristupljeno 19. ožujka 2024.
10. Studentski.hr, <https://studentski.hr/studenti/vijesti/sto-je-studentska-mobilnost-i-kojesu-njene-prednosti> , pristupljeno: 21. travnja. 2024.
11. UniRi, <https://uniri.hr/vijesti/erasmus-natjecaj-za-blended-intensive-programs-bip-u2021-2023/> , pristupljeno: 21. ožujka. 2024.
12. Važnost međunarodne mobilnosti studenata (Anonymous, 2018), https://iro.hr/wpcontent/uploads/2018/02/11.-Vaznost_medjunarodne_mobilnost.pdf , pristupljeno: 3. travnja 2024.
13. Work&Travel Group <https://www.workandtravelgroup.com/us/program/work-andtravel-usa/> , pristupljeno: 26. ožujka . 2024.

14. World Economic Forum (2021). *The Future of Jobs Report 2020*, https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf, pristupljeno 27. ožujka 2024.
15. World Economic Forum (2023). *The Future of Jobs Report 2023*, [WEF Future of Jobs 2023.pdf \(weforum.org\)](https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf), pristupljeno 15.6.2024.

Popis ilustracija

Popis grafikona

Grafikon 1. Struktura ispitanika prema spolu.....	20
Grafikon 2. Struktura ispitanika prema dobi	21
Grafikon 3. Struktura ispitanika prema zemlji porijekla	21
Grafikon 4. Struktura ispitanika prema studijskom programu	22
Grafikon 5. Struktura grafikona prema stupnju obrazovanja	23
Grafikon 6. Spremnost studenata za buduća sudjelovanja u međunarodnoj mobilnosti	29
Grafikon 7. Prijašnje iskustvo u programima međunarodne mobilnosti	30
Grafikon 8. Zemlja u kojoj se nalazila ustanova u inozemstvu.....	31

Popis tablica

Tablica 1. eventualne prepreke prilikom prijavljivanja za međunarodnu mobilnost	24
Tablica 2. elementi koji utječu na profesionalni razvoj studenata koji sudjeluju na mobilnosti	26

Prilozi

ANKETNI UPITNIK

Poštovani,

ovaj anketni upitnik provodi se u svrhu pisanja Završnog rada pod naslovom **Utjecaj međunarodne mobilnosti na budući razvoj karijere studenata** na Sveučilištu u Rijeci, Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu pod mentorstvom prof. dr. sc. Kristine Črnjar.

Anketnim upitnikom istražuje se percepcija studenata o sudjelovanju u programima akademske mobilnosti. Anketni upitnik je u potpunosti anoniman, a rezultati će se zbirno koristiti u svrhu istraživanja i izrade rada. Molim Vas da na svako pitanje odgovorite što iskrenije i preciznije kako bi rezultati bili što vjerodostojniji. Za ispunjavanje upitnika potrebno je maksimalno 10 minuta.

Zahvaljujem Vam na uloženoj trudu!

Pitanje 1. Naveden je niz **prepreka za osobno uključivanje studenata u programe akademske mobilnosti**. Svaku prepreku ocijenite jednom ocjenom na sljedećoj ljestvici: 1 – nikakva prepreka, 2 – mala prepreka, 3 – niti velika, niti mala prepreka, 4 – velika prepreka, 5 – izuzetno velika prepreka.

PREPREKE

1	Nema dovoljno podataka o kvaliteti studijskih programa u inozemstvu	1	2	3	4	5
2	Većina programa još nije dovoljno fleksibilna i postoji poteškoće u priznavanju ECTS bodova	1	2	3	4	5
3	Stipendija ne bi pokrila sve troškove, a nemam dovoljno novaca za odlazak	1	2	3	4	5
4	Problem oko rješavanja smještaja u drugoj zemlji	1	2	3	4	5
5	Administrativne poteškoće prilikom uključivanja u shemu osposobljavanja u drugoj državi, ako me prema zakonu te zemlje klasificiraju kao zaposlenog	1	2	3	4	5
6	Problem prilikom ostvarivanja socijalnih prava i olakšica u toj zemlji	1	2	3	4	5
7	Dobivanje dozvole boravka	1	2	3	4	5
8	Gubitak naknade za nezaposlene i socijalne pomoći ako se uključim u program mobilnosti u drugoj zemlji (osposobljavanje) članici tijekom razdoblja duljega od tri mjeseca	1	2	3	4	5
9	Nedovoljno poznavanje jezika	1	2	3	4	5
10	Teško sklapam prijateljstva i uspostavljam kontakte	1	2	3	4	5
11	Obiteljski razlozi (npr. Briga za djecu, starije članove obitelji i dr.)	1	2	3	4	5
12	Nastavne obaveze na matičnome fakultetu	1	2	3	4	5
13	Nedovoljna administrativna potpora na matičnome fakultetu/sveučilištu	1	2	3	4	5
14	Osobni razlozi (npr. Zdravstveni razlozi, strah i dr.)	1	2	3	4	5
15	Izostanak podrške u organizaciji putovanja od strane matičnoga fakulteta/sveučilišta	1	2	3	4	5
16	Administrativno kompliciran postupak prijave na program mobilnosti na matičnom fakultetu/sveučilištu	1	2	3	4	5
17	Nemam dovoljno podataka o programu i proceduri prijave na mobilnost	1	2	3	4	5
18.	Nesigurnost u pogledu potpore matičnoga fakulteta/sveučilišta ukoliko nastupe problem vezani uz studij u stranoj zemlji	1	2	3	4	5
19.	Nesigurnost u pogledu potpore matičnoga fakulteta/sveučilišta ukoliko nastupe problem privatne prirode u stranoj zemlji	1	2	3	4	5
20.	Nesigurnost destinacije u kojoj se strani fakultet/sveučilište nalazi.	1	2	3	4	5

Pitanje 2. Koji od navedenih **razloga** su Vas i/ili Vas mogu motivirati za **osobno uključivanje u programe akademske mobilnosti**? Svaki razlog ocijenite jednom ocjenom na sljedećoj ljestvici: 1 – uopće se ne slažem; 2 – uglavnom se ne slažem; 3 – niti se slažem, niti se ne slažem; 4 – uglavnom se slažem; 5 – u potpunosti se slažem.

RAZLOZI

1	Unaprjeđenje akademskih i stručnih znanja i vještina (akademski)	1	2	3	4	5
2	Usavršavanje/učenje stranoga jezika	1	2	3	4	5
3	Stjecanje novih kompetencija u međunarodnome okruženju potrebnih za tržište rada	1	2	3	4	5
4	Učenje i razumijevanje druge kulture i zemlje	1	2	3	4	5
5	Život u stranoj zemlji	1	2	3	4	5
6	Studiranje i učenje u drukčijem obrazovnom sustavu i okruženju	1	2	3	4	5
7	Stjecanje novih iskustva	1	2	3	4	5
8	Zabava i upoznavanje novih ljudi	1	2	3	4	5
9	Razvoj međunarodne mreže prijatelja i poznanika	1	2	3	4	5
10	Osamostaliti se	1	2	3	4	5
11	Iskustvo koje može doprinijeti razvoju moje međunarodne karijere	1	2	3	4	5
12	Razviti međunarodnu mrežu ljudi važnih za moj profesionalni razvoj	1	2	3	4	5
13	Povećanje moje zapošljivosti u inozemstvu	1	2	3	4	5
14	Povećanje moje zapošljivosti u svojoj državi	1	2	3	4	5
15	Osobni razvoj i odrastanje	1	2	3	4	5
16	Mogućnost izbora složenijih/kvalitetnijih radnih mjesta prilikom zapošljavanja	1	2	3	4	5

Pitanje 3. Procijenite u kojoj mjeri **sudjelovanje u programu** akademske mobilnosti **utječe na profesionalni i osnovni razvoj studenata**. Svaki element ocijenite jednom ocjenom na sljedećoj ljestvici: 1 – uopće ne utječe, 2 – ne utječe, 3 – niti utječe, niti ne utječe, 4 – utječe, 5 – snažno utječe

1	Stjecanje znanstvenih znanja i vještina	1	2	3	4	5
2	Stjecanje stručnih znanja i vještina	1	2	3	4	5
3	Stjecanje znanja i vještina stranih jezika	1	2	3	4	5
4	Prepoznavanje akademskih/znanstvenih mogućnosti	1	2	3	4	5
5	Prepoznavanje profesionalnih mogućnosti	1	2	3	4	5
6	Razvoj relacijskih vještina	1	2	3	4	5
7	Osobni sustav vrijednosti	1	2	3	4	5
8	Samopouzdanje (svijest o osobnoj vrijednosti)	1	2	3	4	5
9	Osjećaj neovisnosti	1	2	3	4	5
10	Osjećaj pripadnosti grupi ili zajednici	1	2	3	4	5
11	Stav prema poslu i učenju	1	2	3	4	5
12	Odnos prema odabranom zanimanju	1	2	3	4	5
13	Odnos prema obitelji	1	2	3	4	5
14	Povećanje i poboljšanje međuljudskih odnosa sa strancima	1	2	3	4	5
15	Odnos s ljudima iz vlastite zemlje	1	2	3	4	5
16	Unaprjeđenje međuljudskih odnosa s članovima obitelji i bliskim prijateljima	1	2	3	4	5
17	Prehrambene navike	1	2	3	4	5
18	Navike slobodnog vremena	1	2	3	4	5
19	Planove za buduću karijeru – akademsko i profesionalno iskustvo stečeno u inozemstvu cijeni se kao pozitivan čimbenik za postizanje i bavljenje određenim zanimanjem u budućnosti	1	2	3	4	5
20	Plan za budućnost u vezi s obiteljskim životom	1	2	3	4	5

Pitanje 4. Procijenite u kojoj mjeri **sudjelovanje u programu** akademske mobilnosti **utječe na razvoj sljedećih kompetencija**. Svaki element ocijenite jednom ocjenom na sljedećoj ljestvici: 1 – uopće ne utječe, 2 – ne utječe, 3 – niti utječe, niti ne utječe, 4 – utječe, 5 – snažno utječe

1	Kreativno izražavanje	1	2	3	4	5
2	Bolje poznavanje svojih prednosti i mana	1	2	3	4	5
3	Korištenje internetom, društvenim mrežama i računalom, primjerice za studij, posao i osobne aktivnosti	1	2	3	4	5
4	Logičko razmišljanje i zaključivanje (analitička vještina)	1	2	3	4	5
5	Aktivnije sudjelovati u društvenom i političkom životu zajednice	1	2	3	4	5
6	Otvorenost i znatiželja za nove pristupe i izazove	1	2	3	4	5
7	Planiranje i organiziranje zadatke i aktivnost	1	2	3	4	5
8	Planiranje i samostalno učiti	1	2	3	4	5
9	Pronalazak rješenja u teškim i/ili zahtijevanim situacijama (vještina rješavanja problema)	1	2	3	4	5
10	Rad u timu	1	2	3	4	5
11	Razvijanje ideje i njihova realizacija u praksi	1	2	3	4	5
12	Sigurnost u vlastite sposobnosti	1	2	3	4	5
13	Veća sklonost suradnji s ljudima različitih kultura	1	2	3	4	5
14	Sposobnost kritičnog razmišlja i analize informacije	1	2	3	4	5
15	Sposobnost prilagođavanja i reagiranja u novim situacijama	1	2	3	4	5
16	Sposobnost samostalnog donošenja odluka	1	2	3	4	5
17	Svijest o društvenim i političkim konceptima poput demokracije, pravednosti, jednakosti, građanskih prava	1	2	3	4	5
18	Tolerancija spram tuđim vrijednostima i ponašanju (kultura)	1	2	3	4	5
19	Unaprjeđenje vještina koje odgovaraju mojem području rada	1	2	3	4	5
20	Prepoznavanje vrijednost drugih kultura	1	2	3	4	5
21	Osjećaj pripadnosti Europi kao njezin stanovnik	1	2	3	4	5
22	Zainteresiranost za europske teme	1	2	3	4	5
23	Interes za svakodnevna događanja u svijetu	1	2	3	4	5
24.	Poduzetničke kompetencije	1	2	3	4	5
25.	Komunikacijske kompetencije	1	2	3	4	5
26.	Sposobnost rada u multikulturalnom okruženju	1	2	3	4	5

Pitanje 5: Procijenite slaganje s navedenim tvrdnjama o utjecaju **sudjelovanja u programu** mobilnosti **na spremnost studenata za budućim međunarodnim iskustvom**. Svaku tvrdnju ocijenite jednom ocjenom na sljedećoj ljestvici: 1 – uopće se ne slažem; 2 – uglavnom se ne slažem; 3 – niti se slažem, niti se ne slažem; 4 – uglavnom se slažem; 5 – u potpunosti se slažem.

1	Studenti koji sudjeluju u programu češće nastavljaju svoj studij u inozemstvu od studenata koji u programu nisu sudjelovali.	1	2	3	4	5
2	Studenti koji sudjeluju u programu se češće odlučuju za ponavljanje sličnog međunarodnog iskustva tijekom studija u odnosu na studente koji u programu nisu sudjelovali.	1	2	3	4	5
3	Studenti koji sudjeluju u programu motiviraniji su za rad koji uključuje međunarodnu komponentu od studenata koji u programu nisu sudjelovali.	1	2	3	4	5
4	Studenti koji sudjeluju u programu odlaze češće u inozemstvo u potragu za poslom od studenata koji u programu nisu sudjelovali.	1	2	3	4	5
5	Studenti koji sudjeluju u programu mobilnosti češće odlaze živjeti u inozemstvu nakon diplome (najmanje godinu dana) od studenata koji u programu nisu sudjelovali.	1	2	3	4	5
6	Studenti koji sudjeluju u programu mobilnosti stekli su kompetencije koje im osiguravaju brži pronalazak posla u odnosu na student koji u program nisu sudjelovali.	1	2	3	4	5

PODACI O ISPITANICIMA

Pitanje 1: Spol ispitanika (zaokruži jedan odgovor):

- a) Muško
- b) Žensko
- c) Ne želim se izjasniti

Pitanje 2. Trenutno najviši ostvaren stupanj obrazovanja ispitanice (zaokružite jedan odgovor):

- a) sveučilišni preddiplomski studiji;
- b) stručni preddiplomski studiji;
- c) sveučilišni diplomski studiji;
- d) specijalistički diplomski stručni studiji;
- e) poslijediplomski specijalistički studiji
- f) poslijediplomski znanstveni magistarski studiji;
- g) poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studiji.

Pitanje 3. Zemlja u kojoj je matična ustanova (Fakultet/sveučilište): _____

Pitanje 4. Godina rođenja: _____

Pitanje 5. Studijski programa:

- a) poslovna ekonomija
- b) opća ekonomija
- c) marketing
- d) turizam
- e) hotelijerstvo i ugostiteljstvo
- f) Ostalo. (napiši) _____

Pitanje 6. Jeste li sudjelovali u nekom akademskom programu mobilnosti (zaokruži sve točne odgovore):

- a) Da, Erasmus mobilnost u svrhu studiranja
- b) Da, Erasmus mobilnost u svrhu prakse
- c) Da, u Erasmus BIP programu
- d) Da, u CEEPUS programu
- e) Da, drugo. Koji program? (Napiši) _____
- f) Ne

Ako je odgovor na pitanje 6 pozitivan

Pitanje 7. Koliko puta (broj dobivenih stipendija i/ili broj odlazaka) ste bili na mobilnosti:

_____

Pitanje 8: Koliko ste ukupno proveli mjeseci u mobilnosti _____

Pitanje 9. Zemlja u kojoj se nalazila ustanova u inozemstvu: _____

PRIVOLA:

U skladu s Regulativom Europskog parlamenta EU 2016/679 i Vijeća EU od 27. 4. 2016. o zaštiti podataka (GDPR) i u skladu s drugim zakonima uz zaštitu osobnih podataka SLAŽEM SE, da autorizirane osobe Sveučilišta u Rijeci, Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, mogu procesuirati moje podatke iz ovog anketnog upitnika i moje upisne podatke. Svi osobni podaci (godine, spol, prebivalište, godina studija, status studenta) koristit će se anonimno na nivou uzorka i to samo za opis uzorka i nikad se neće povezivati na niti jedan način kako bi otkrili identitet sudionika u istraživanju. Vaš pristanak se može povući u bilo kojem trenutku tako da pošaljete e-mail na ps25443@fthm.hr